

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici arguento ... ubi multa de ultimi ...

**Camargo, Ignacio de
[S.I.], 1702**

Articulus VIII. Quid demùm statuendum de absoluta, ac perfecta certitudine ultimi conscientiæ dictaminis circa absolutam honestatem objecti in administratione Sacmentorum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](#)

ex isto capite nullus abjectiāt, cūm illa ex se non obſtet præfata certitudini, ſi sit ipſa, ut ſupponitur, abſolutē poffibilis. Eſt igitur doctrina à nobis tradita penitus independens ab illius ingentis difficultati de ultimi dictaminis certitudine determinata resolutione.

ARTICULUS VIII.

Quid demum ſtatuendum de abſoluta, ac perfecta certitudine ultimi conſcientiae dictaminis circa abſolutam honestatem objecți in admiſtratio-ne Sacramentorum?

§. I.

Nec hic, nec alibi, per ſe loquendo, ne-cessaria illa eſt: immò communi ſen-tiā Theologorum, & quod eſt maius, Scripturā Sacra, repugnare aperte videtur.

486. **H**æc definita noſtra ſenten-tia eſt, quam ſæpius inſi-nuavimus, aut expreſſimus, & cui non cum formidine, ſed impavidè abſolutum afſésum damus; eſt enim, ſi quid aliud (noſtro quidem judicio) adeò in morali Theologia certa, ut ad inſtar miraculi nobis ſit, quod de abſoluta ipſius veritate Theologus ullus dubitare potuerit. Verūm, quia, ut varia ſunt mortalium ingenia, quām plures Recentiores non modò falſam illam, ſed & horridam cen-ſent, opera pretium me fakturum-putavi, ſi ultra ea non pauca, quæ hucusque ſparsim dedimus, ubi op-portuna ferebat occaſio, aliquas ra-tiones produxero ex iis, quas alibi fuſiūs expendemus, pro vano iſto horrore, vel omnino tollendo, vel faltem temperando.

487. Et primū quidem ſuffi-cere deberet auctoritas communis Theologorum, non modò veterum cum D. Angelico, de quorum mente circa rem iſtam rationabiliter dubi-tari non poſteſt, ſed etiam plurium-

inſignioris note ex Recenſoribus utriuſque viæ, qui procul dubio mul-tò plures ſunt, quām vulgariter cre-ditūr, & affirmatur. Porrò pro con-traria ſententia, à qua maximè alieni ſunt, multi niſiūm vulgariter re-cenſentur ex illo jam rejeſto Lapida-ri principio, ſeu potiū ſutili æqui-vocatione, quod nullum rationis di-ctamen, ſi sit abſolutē fallibile, atque adeò ſolūm probable, & opinativum ſimpliciter, in nullo ſenu certum, vocari poſſit, niſi per inauditum pa-radoxum.

488. Utique vix reperias, aut ne-vix quidem, aliquem (ſi recentiſſi-mos Probabiliftas exceperis), qui ali-quando docuerit, ultimum conſcientiae dictamen de abſoluta honestate actionis debere certum eſſe perfecta certitudine, hoc eſt, ſimpliciter in-fallibili: nam, vel signatè affir-mant debere eſſe certum moraliter, vel ſolūm dicunt debere certum eſſe.

489. Adde etiam ſi ſenſus iſte non adeò foret planus, atque genuinus, nūquām tamen auderem alicui gravi Theologo oppoſitum appingere, niſi forrè ita clarè locutus eſſet, ut non poſſet de mente ipſius rationabiliter dubitari. An id temerè dixerō, ju-di-cabis non temerè poſt pauca, ſi me velis tantillūm patienter fufinere.

490. Ergo præter communem Theologorum Doctorum auctorita-tem, auctoritas in primis Dei ipſius ſententiam noſtram planè convincit. Porrò quid magis frequens in Scrip-tura Sacra, quam commendare no-bis, atque ſuadere sanctū timorem Dei, & tremorem in operando, hu-militatem, animi demifionem, di-fidentiam de noſtra ſapientia, atque prudentia, confiſliorum noſtrorum, poviſtentiarumque incertitudinem, ſumma denique noſtræ infirmitatis, & ignorantia, qua paſſim labimur, fallimur, deficiamus, humilem, & compertam cognitionem?

491. Precor te, ne mireris, can-dide Lector, ſi dicere compellar, ne-
ſci-

center me gesserim, quid non discesserim à voluntate Dei: certus sum, quod conscientia non me fallat, nec quidquam est, quod verear in meo opere, aut cur timeam iudicium Dei.

496. Quis ad hæc non obstupat? Quid hoc prodigiū est? Siccine mihi licet præsumere de via mea? Siccine in cunctis meis operibus absque ullo, vel minimo deceptionis timore gratias agere possum, quid non sim sicut cæteri hominum? Siccine possum judicii mei proprii, conscientiæque sententiæ deferre, ut neque leviter debeam formidare, ne de opere meo apud me justo aliter Deus forte sentiat, ac judicet? Ita congruunt veræ humilitati, timiditati humanæ cognitionis, incertitudini nostræ prudentiæ, justo metu, ac timori in operando salutem meam; quæ omnia toties Deus impensè mihi commendat, & inculcat? Sanè doctrina ista non Dei sapientiam, sed quidpiam aliud sapere magis videtur.

Cæterum ora obstruere nostrum non est; nam loqui, aut obloqui terminum non agnoscit. Tu, Lector, cogita sine contentione, & memor Dei judicii, coram Deo sententiam fert.

§. II.

Itidem Tridentino repugnat.

497. **O** Pinio, quæ doctrinæ paginæ sacræ repugnare aperte videatur, doctrinæ quoque Ecclesiæ Catholice ut non congruat necessum est. Quare mirum non sit, si opinio Recentiorum de absoluta conscientiæ certitudine, doctrinæ Sacrofani Concilii Tridentini conciliari haud facile possit.

Equidem Tridentinum contra inanem fiduciam hæreticorum hanc impiam eorundem assertionem proscriptis: *Oportere eos, qui verè justificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud se metipos statuere, se esse*

Triden. sc. p. 9.

justificatos, neminemque à peccatis absolvī, ac justificari, nisi cum, qui certò credat, se absolutum, & justificatum esse. Damnationis autem istius, seu decisionis sue hanc Concilium rationem statim reddit: Nam, sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest; cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

498. Huic verò Tridentini doctrinæ opinio Recentiorum, quam refellimus, multis rationibus videatur contradicere.

Primo: nam juxta ipsos Recentiores, quisquis ad Sacramentum suscipiendum accedit, certò credere debet absque ulla formidine, se accedere re ipsa ritè dispositum, alijs peccaret graviter Sacramentum exponens frustrationis periculo. Igitur, quantum est ex parte sua dispositio-
Ibid. cap. 13.

nis, dumque se ipsum respicit, certò ac inhæsitanter credere potest, immò debet omnino, se verè, & coram Deo esse absolutum, & justificatum; cùm tamen inde maximè formidandum, timendumque Concilium statuat.

499. Audi iterum ipsum: *Si quis dixerit (ait) omni homini ad remissiōnem peccatorum a sequendam necessarium esse, ut credat certò, & absque ulla habitatione propriæ infirmitatis, & indispositionis, peccata esse sibi remissa, anathema sit.* Ecce juxta Concilium de nostra infirmitate, atque indispositione maximè formidare debemus in susceptione Sacramentorum. At juxta Recentiorum sententiam hinc formidare, nec debemus, nec possumus, aliqui peccaremus sine dubio, quia sine certitudine ageremus.

500. Secundò: si dictamen propriæ conscientiæ de absoluta objecti honestate debeat ubique esse sic certum,

scire proorsus me, quibus libris utatur Recentiores hi Theologi prudentissimi, intrepidissimi, & infallibiles, qui tantam, tamque facilem nobis respondent, quin & inexcusabilem nobis depradicant securitatem in operando. Porro in libris divinis, quos mihi tradit Ecclesia Romana, quae pro mei status, ac professionis munere vix unquam mihi è manus decidunt, non modò nihil unquam simile inveni, verum frequenter mihi nihil occurrit, quam doctrina extremè contraria.

492. Utique passim lego, cor meum pravum, & inscrutabile à solo suo conditore cognosci: neminem apud Deum justificari, nec responderem posse unum pro mille: me ipsum satis judicare non posse, aut delicta mea intelligere, nec tutum me putare debere, erisi me nihil conscientia accuset: probandos mihi spiritus, si ex Deo sint, nec alicui de facili credendum: cavendum mihi quam diligētissimè ab Angelo Sathana transfigurante se in Angelum lucis, à rapacibus lupis sub ovina pelle venientibus, à falsis fratribus, ab Anti-Christis, à Pseudoapostolis, à Pseudoprophetis, à Magistris fallacibus loquentibus mihi placentia, & fictam mihi conscientię pacem, securitatemque pollicentibus, à meis pravis cupiditatibus, & inordinatis affectibus; maximè vero à frequentibus culpis, quibus iram Dei in me provoco, & ejus lumini sum rebellis: à cunctis his me posse facilissime seduci, & abduci in reprobum sensum, ut dicam malum bonum, & bonum malum, tenebras lucem, & lucem tenebras, denique ut solem ipsum meridianum non videam juxta illud Psalmista, *Supercedidit ignis (nempè passionis actus), & non viderunt solem*, id est, evidentissimam veritatem.

493. Itidem hominum stateras mendaces esse, quæque passim decipiunt; aliud longè esse judicium Dei, qui in abstruso conscientia nostræ

plurima sàpè videat, quæ nos penitus latent; timendum, & oracula perperò pro nostris ignorantibus, & peccatis occultis, propter quæ nequeamus scire, an simus odio digni, an amore; viam esse, quæ recta nobis videatur, cuius tamen novissima ducant ad mortem, utique sempiternam; Déuni tempore suo iudicatum justitias nostras, id est, opera ipsa, quæ nobis justa videbātur, & sancta; ideo de cunctis nostris operibus verendum nobis esse, & cavendum, ne forte (ut ait Propheta) mendacium Ex Isa. 44. sit in dextera nostra; tandem illum beatum, ac tutum esse, qui fuerit semper pavidus, & cum metu, ac tremore operetur salutem suam. Hæc, & alia similia sine numero, quam sint in sacris voluminibus cerebra, notius est, quam ut debeat expressis hic testimonii ostendi.

494. Ex SS. verò Ecclesiæ Doctoribus frustra item vellemus in id ipsum verba producere; etenim qui in eorum lectione versatus, vel mediocriter sit, superyacaneum duceret laborem nostrum: cæteris verò sufficere debet id, de quo nemo potest, nisi temerè, & impie dubitare, nempè, quod Sancti Dei ipsius luce, & spiritu pleni, à tam expressa ejusdem, tamque commendata doctrina, verbis, aut factis discrepare non possint. Repete, quæ supra tradidimus art. 5. §. 12: ubi deditus in specimen Augustini, & Bernardi testimonia, ex quibus nimis liquido patet, quid Sancti omnes fecerint, & docuerint.

495. Modò vero dispiciat quis sincerè veritatem amat, urrum cum ista Dei, & Sanctorum ejus doctrina benè congruat opinio docens, posse nos, ac debere, in omnibus, & singulis nostris actionibus ita certi manere de earum honestate positiva, vel saltem negativa, scilicet de non peccato, ut rogati promptissimè respondere possimus intrepidè, ac inhaesanter absque ulla, vel minima, deceptionis formidine: scio, quod prædico-

tum, ut operans non debeat, aut possit, deceptionem ullam timere, profectò, qui non meminit peccatum aliquod à se commissum, per quod amiserit gratiam Dei, facile apud se potest certò concludere, se eisè coram Deo sanctum, ac justum, neque de sua gratia formidare, aut timere poterit: maximè verò, cùm, juxta Recentiores, nemo per ignorantiam ita possit delinquere, ut dum peccatum facit, non habeat aliquem conscientiæ remorsum, id est, actualiæ aliquam advertentiam, aut suspicionem de malitia objecti. Utique, si remorsum habuisset, hoc ipso jam sciret, se peccasse, quia non caruisset omni peccandi formidine. Hac autem confidentia, & conscientiæ securitas (qua se carere fatetur Apostolus, & fatentur cum eo Sancti omnes) non appetet, qua ratione cohereat cum mente, & doctrina Concilii.

501. Tertiò: ex eo quòd nemo per fidem infallibilem, ac supernaturalem, conscientiæ suæ statum agnoscat (secluso Dei favore extraordinario), supposita præterea communī infirmitate, & conditione hominum, colligit Tridentinum necessariam formidinem, ac timorem de sua gratia, quo debet unusquisque solicitari. Ergo censet apertè in rebus ad conscientiam spectantibus nullam aliam esse possibilem, saltem moraliter, ac per se loquendo, certitudinem absolutam, quæ formidinem omnem deceptionis expellat, quæque nos reddat prorsus securos præter certitudinem fidei: aliàs sanè Concilium non rectè argueret, neque rationem dedisset efficacem, cur formidare semper, timereque debeamus.

502. Ceterum Tridentini mens, & intentio propria, non aliunde patere melius potest, quam ex doctrina, & mente Sectariorum, quam Concilium ibidem damnat, & improbat. Quid verò ipsi docerent, ac intenderent, audiatur P. Alphonsus

Salmeron, egregius planè Doctor Parisiensis, & Theologus eruditissimus, unus è primis Sociis Sanctissimi N. Parentis, cuius morum integritas, & sapientia mirabilis supra æratem, qua tricesimum annum vix excedebat, admirationi fuit Synodo Tridentinæ, cui Pontificius Theologus adfuit.

503. Hic ergo eximius vir in Commentariis Epistole ad Romanos ad illa verba Apostoli, Omne, quod Ad Roma non est ex fide, peccatum est, sic loquitur: Deinde falsum est, quod Lutheranus in hoc loco conantur evincere, ni mirum justificatum certum, & securum esse debere, quod quidquid agit ex fide, gratum sit Deo, nec de hoc esse dubitandum. Sic enim interpretantur: Omne, quod non est ex fide, peccatum est: id est, omne, quod agitur à Christiano, si non agatur ea animi certitudine, quod acceptum sit Deo, peccatum est. Sed certè hæc manifestè falsa est doctrina.

504. Quæ verò sit doctrina fana, Catholica, & contra Sectarios tenenda, prosequitur ibidem idem insignis Doctor, post data verba continenter subjungens: Nam aliud est credere, quod id, quod agitur, ex se, & ex genere, sit licitum, & Deo placens; aliud, quod mea actio, qua quicquam ago, quod ex se licitum est, sit Deo accepta. Potest enim aliquid opus ex se bonum, & gratum Deo, à me tamen aliquà circumstantiâ vitiani, qua me ipsum lateat juxta illud, Delicta quis intelligit: ab occultis meis mundame; & S. Job, Verebar (inquit) omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti; & ipsem Pau- lus, Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum. Quibus in verbis testari videntur, aliqua esse delicta, tam occulta, quæ prorsus à nobis ignorentur, et quæ nos meritò formidare debeamus, ut nulla sit alia nobis securitas, nisi timor sanctus, et metus.

505. Hæc de re ista præclarus ille Theologus (minimè sanè Proba-

bilista) non minus religiosè , quām sapienter , quibus nihil conformius Scripturæ divinæ , Sanctorum omnium dictis , & factis , atque adeò Catholicæ Ecclesiæ sensui . Sed quæ opinioni pariter Recentiorum , & prætentæ conscientiæ securitati , haud minus clarè repugnare videantur .

S. III.

Alia item ratione efficacissima refellitur opinio Recentiorum , firmaturque communis Theologorum sententia .

506. **N**empè nos in re ista nihil aliud docere , quām quod sèpius perspicuè docuit Doctor Angelicus , & Theologi cum ipso communiter , satis clarè , ut existimo , monstratum est . Præterea sensum nostrum paginæ sacræ , & Catholicæ Ecclesiæ sensui , apprimè concordare proximè ostendimus . Addimus autem ex eisdem principiis rationem itidem efficacissimam ex Patre Elizaldo desumptam ad nostram sententiam suadendam .

507. Nimirū nemo Theologus audeat asserere , quod minoris debeamus nos ipsos facere , quām nostras morales actiones : hoc est , quod minus esse solicij debeamus de bono statu nostræ conscientiæ , quām de moralis nostræ operationis bonitate , ita ut minorem diligenciam , & curam adhibere debeamus , ut boni simus , & Deo per gratiam accepti , quām ut benè moraliter operemur , eidemque placeamus per actiones honestas . Atqui de gratia nostra , aut bono nostræ conscientiæ statu , non obligamur quærere certitudinem absolutam , nec sumus reprehensibles , si timeamus , immò valele laudabilis , & commendata prudentia est , quod humiliter formidemus . Ergo , neque tenemur de nostræ operationis honestate perfectam certitudinem quærere , nec ul-

la reprehensione digni sumus , si non nullam de ipsa formidinē habeamus . 508. Discursus iste certus , ac infallibilis , torus videtur , nisi nos forte Logica , & sacra simul Theologia fallant . Utique bonitatem illationis nullus opinor in dubium veritat . De certa verò Minoris veritate , vera Theologia dubitare non finit , cùm sit communis sensus Ecclesiæ ex divinæ Scripturæ crebris oraculis , cunctorumque Sanctorum factis , ac verbis , à Tridentina Synodo satis expressus . Major demum , quæ sola neganda supereft , non video , qua ratione ab ullo vero Theologo possit negari , immò non evidens absolute censi .

509. Nam , supposita elevatio ne hominis ad ordinem supernaturalem , nihil ipsum curare diligenter debere , quām nunquam esse gratiā privatum , ipso rationis lumine manifestum videtur , etenim gratia supernaturalis est in ordine illo potissima , primaria , ac substantialis perfectio hominis , quæ facit ipsum bonum simpliciter , purum ab omni gravis immundicie peccati , divina naturæ participem , ipsi conjunctum , gratum , amicum , filium , æternæ beatitudinis hæredem , ad ipsamque obtainendam , etiam ut præmium , & ut mercedem , atque coronam suorum meritorum , laborum , ac pugnarum , habilem , ac potenter constitut .

510. Quapropter omnis alia perfectio hominis viatoris , & in merendi statu constituti , quantuncunque sit nobilis , ac excellens , sive per modum habitus , sive de genere operationis , comparatur ad ipsum tanquam perfectio quædam accidentalis , & secundaria , quæ dimanet à gratiā , velut à forma quadam substantiali , & se habente ad instar naturæ in eo ordine supernaturali quæque per se ordinetur ad ipsam gratiam firmiter conservandam , & augendam in sua perfectione , vel si forte peccato destructa sit , ad ipsam te-

restaurandam, ac denuò comparandam. Est igitur gratia sanctificans (de hac enim est fermo) multò præciosior homini, multòq; æstimabilior alia quacunque ipsius operatione, quantuncunque laudabili, & honesta.

511. Verum est fateor, qualibet morali operatione graviter in-honesta corrumpi, atque perire gratiam justificantem, tamquam de-turbari, atque fædari animæ perfe-ctionem, ac pulchritudinem. Id ve-rò probat quidem, eādem diligentiā, quā teneor gratiam ipsam cu-stodire, & curare salutem, & vitam animæ, quæ in gratia ipsius posses-sione consistit, teneri quoque fugere omnem præsertim gravem opera-tionis inhonestatem, per quam illa destruitur, & anima vitâ privatur; quomodo nanque possem vitam-amare, si mortem cavere negligi-re? At, quòd plus debeam esse so-llicitus de turpi operatione præca-venda, quām de gratia divina per-petuo possidenda, & conservanda, nemo dicere potest, si terminos in-telligat, & principia Theologica non penitus ignoret, aut profectò satis non penetret.

512. Cùm ergo sit certissimum ex doctrina Catholica, nos non esse obligatos per se loquendo ad ha-bendam perfectam certitudinem de bono statu nostræ conscientiæ, sed sufficere nobis judicium, quo pru-denter, & solū probabiliter judi-cemus, nullo nos impediri gravi-peccato, quominus Deo nostro grati, & accepti simus: nec esse repre-hensibiles aliquomodo, sed admo-dūm potius laudabiles, si humili-ter timeamus, ac formidemus, ne forte gratiam Dei re ipsa non habeamus, quia judicium, quo illam habere credimus, novimus esse de se fallibili, & errori absolutè obnoxium: cùm id, inquam, sit certum apud omnes Catholicos, certum pariter erit, quòd non teneamur querere, per se loquendo, judicium absolutè certum,

& evidens de nostræ operationis ho-nestate; sed satis esse quod semper operemur ex judicio similiter proba-bili, adeoque absolutè fallibili, cum quo nimirū recte cohæreat pruden-ter formidare deceptionis periculū modò jam sàpè à nobis explicato.

§. IV.

Refellitur Terilli solutio, et robo-ratur amplius vera sententia.

513. **A**D argumentum proximè adductum Terillus (ut jam vidimus initio articuli pree-dentis) reponebat, discriminè esse la-tum, & evidens; quia de nostra justi-tia, sive de bono statu nostræ con-scientiæ, non est nobis possibile ha-bere certitudinem absolutam, quare nec illam querere debemus, non-enim possumus teneri ad impossibi-le: at verò de honestate operationis nostræ possumus absolutè, & facile plerunque, certi manere, quapropter fine hujusmodi certitudine nec debemus, nec possumus prudenter ope-rari; nam aliás voluntarium subire-mus periculum transgrediendi, re ip-sa, legem Dei, quod est apertè contra veram prudentiam, & reverentiam debitam eidem legi.

514. Veruntamen in primis di-scrimen esse nullum juxta principia Probabilismi, ex dictis facilè colli-gere fit. Nam, si nemo potest ali-quando peccare, dum operatur sine actuali remorsu, sine ulla formidine, vel timore de sua operationis inho-nestate: & aliunde tenetur semper ita operari, adeò ut peccet, hoc ipso quòd vel leviter timeat, aut formi-det; consequens fit, ut quilibet in omni sua actione scire semper posfir, ac debeat ex certo sua conscientiæ testimoniio, quando peccet, quando non peccet: ergo & scire poterit, an gratiam aliquando per peccatum amiserit: ergo & scire poterit cādem certitudine, an gratiam habeat, vel non habeat re ipsa, saltem ex aliqua

M m m sup-

Sup. §. 2.

Suppositione, nempè, quod per Baptismum, aliudve Sacramentum illam receperit.

515. Puto autem Terillus, & alii Recentiores non dicant, possenos, ac debere certò prorsus scire, adhuc ex dicta suppositione, quod justi simus re ipsa, & coram Deo. Aut profectò, si dicant, difficultè reperiant, qui sibi credant. Sanè alioqui parùm timere deberemus, ne non gratiam habeamus, saltem ex capite infirmitatis, indispositionisque nostræ; cùm tamen huc Concilium Tridentinum, unicè, vel præcipue, referat motu timendi, ut supra constitut ex verbis ipsius. Non ergo nostrum solvit argumentum Terillus, sed novâ quadam inconsequentiâ doctrinam suam involvit, & implicat.

516. Rursus, si per *mysterium Probabilismi*, & artificium reflexionum ipsius, certitudo absoluta de actionis honestate comparari minimè possit, facile nobis Probabilistæ dabunt, illam nec necessariam, nec possibilem. Nam de honestate directâ objecti, vel actus, plerunque non dari talem certitudinem, immò nec possibilem esse, ipsi Probabilistæ perpetuò clamant. At subtile artificium Recentiorum non veram aliquam inferre certitudinem, sed errorem certissimum, & captiosissimum, à quo summopere sit cavendum, tūm alias sàpè, tūm præcedenti articulo, ubertim, & clarissimè demonstravimus, etiam attenta istius materiæ conditione, quæ nos ad lucem ipsam digito demonstrandam compellit. Igitur absolutè certitudo prædicta, neque est necessaria, neque possibilis ad honestè, & prudenter operandum, (regulariter saltem, atque per se loquendo) ex humanae prudentiæ lege.

517. Addimus bonâ veniâ ipsorum Recentiorum, nec ipsos, qui artificii sui mirabilis incredibilem fructum, utilitatemque pretiosissimam, tantopere commendant, ac suadent, si forte eidem conscientias

suas, animæque salutem fidere audent, Probabilismum ad praxim deducendo (quod de paucis crediderim, nisi dubitare non possim), prefatam certitudinem obtinere in cunctis suis individuis actionibus, ita ut per hoc præcisè quod reflectant in regulæ objectivæ, quam sequuntur, directam probabilitatem, statim ex benigna sententia concludant apud se prorsus infallibiliter, ac immobiliter, operationis suæ honestatem.

518. Quid enim, an credere debemus, in tanta, atque tam crebra, humanarum actionum varietate, in omni negotio, quod gerunt, in omni opere, quod exercent, semper, ipsos formare judicium absolutè certum, & evidens, de eo quod non aliquo inordinato affectu fallantur, quod nihil faciendum omiserint, quod denique re ipsa, & coram Deo, diligentia adhibenda necessariò in quaerenda lege divina debitam menturam impleverint? Rem miram! Maximè, cùm in cunctis actionibus non semper sit ad manum auctoritas viri prudentis, aut opinio certò probabilis, quæ uniuscuiusque actionis eliciendæ determinatum, ac peculiarem modum, propriasque circumstantias ipsius individualiter taxet, ac determinet; plures nanque frequenter necessum est relinqu propriæ prudentiæ ipsius operantis, qui ex regulis communibus ratiocinando actionis suæ honestatem cocludat.

519. Adhibeamus, vel unum determinatum saltem exemplum in hac ipsa materia Sacmentorum, ex quo ad actiones omnes humanas facile sit argumentum ducere. Qui poenitentiæ Sacmentum ministrat, quavis non beat, neque possit omnino, ex lege saltem Dei ordinaria, formare, inspectis omnibus, judicium absolutè certum, & evidens de Sacimenti conferendi valore (quod malè hallucinatus Lapidarius negabat, & facilè supra monstravimus); debet tamen, ut rectè, & honestè se gerat, judicare non temere, sed

sed prudenter, se quantum debuit facere, re ipsa, & coram Deo verè fecisse in cognoscendo numerum peccatorum, eorundemque species, ac circumstantias, verūm infuper pœnitentis dolorem, propositum non peccandi de cætero, & dispositionem legitimam ad suscipiendam absolutionem: item in ipso pœnitente instruendo, ab ignorantisque librandō (quod est præcipuum Confessarii munus, quod utinam plures adimpleant!) in taxando legitimam peccatorum satisfactionem, in adhibendo sanas oportunasque medicinas vulneribns conscientię ipsius: denique se perfectè undequaque implevisse munus suum, neque re verā in aliquo defecisse.

520. Id planè nisi possit prudenter judicare, concludere prudenter non potest, honestè se procedere ad absolutionem tribuendam, confiendumque Sacramentum, nisi ve- lis, ut possit prudenter judicare, honestè se confidere Sacramentum, licet non fecerit, quantum facere debuit, ut verum, ac legitimum ipsum conficiat, quod foret impium, ac stultum delirium.

521. Jam placide rogamus neotericos Probabilistas, an ipsi, & alii omnes, qui Probabilismum sequuntur, nunquam impendant aliquam Sacramentalem absolutionem, nisi prius sciant infallibiliter, nimisūm per judicium absolutè certum, & evidens, nullique obnoxium deceptionis periculo, se nihil prorsus ex iis, quæ recensuimus, in ea confessio- ne prætermissee? Scio, ipsos affirmare debere, ni velint, vel se ipsos, vel suam opinionem damnare. An affirmare audeant, quæstione sic distinctè proposita, profectò non scio, sed magnopere dubito. Id verò mihi dubium non est, quod si coram prudentibus affirment, paucos omnino inveniant, qui sibi fidem habeant. For- tasè nullum.

522. Hoc de reliquis omnibus judicium nostrum est. Iis tamen La-

pidarium annumerare nobis non li-
cet; scimus enim ipsum intrepidè af-
firmare, quin ex professo, ac latè con-
tendere, & se ipsum, & reliquos Pro-
babilistas, & quotquot velint pru-
denter agere, debere omnino, ac fa-
cile posse, non tantum in materia
proximè adducta, sed generaliter in
quacunque materia, antequam ad
agendum aliquid se determinent, ju-
dicare judicio penitus infallibili, se-
nihil omisissé de diligentia debita in
querenda sincèrè lege divina, ita ut,
neque leviter formidare debeant, aut
possint, ne quid amplius ab ipsis exi-
gat Deus. Alioqui nemo, inquit, ope-
ratur prudenter, quia non aliter po-
test rectè concludere ultimum con-
scientiae dictamen absolutè certum,
& evidens de sua operationis hone-
state, sine quo nemo unquam opera-
tur prudenter. Sic ille.

523. Lege ipsum (si nimis tibi
vacat), præfertim à 4. sect. & mira-
beris hominem hæc passim repeten-
tem; & tamen nobis solita urbanita-
te sua, & stylo planè humanissimo,
singulis fere paginis objicientem in-
tolerabilis superbiæ crimen, nempè,
quod ultra modum deferamus pro-
prio judicio, eò quod generaliter do-
ceamus (attende obsecro crimen no-
strum) neminem unquam posse ali-
quod objectum amplecti, quod hone-
stum non judicet judicio proprio suo
(alieno utique nemo judicat) non ab-
solutè certo, sed probabili tantu-
, neque propter rationes ex cerebro
proprio depromptas, sed vel propter
majorem illud ipsum docentium au-
toritatem, vel propter veras alias,
ac solidas rationes ex probatis prin-
cipiis haustas; nec doctrinam cuiuslibet,
quantuncunque sapientis, debere
nos probare, aut recipere, nisi, quam
veram esse credamus, prout dictat
lumen ipsum rationis, & Augusti-
nus, & se ipsum facere, & ab omni-
bus semper faciendum expreſſè do-
cet verbis alibi jam transcriptis.

Sup. li. 1.
contrav. 8.
art. 2. § 3.

524. Hoc crimen nostrum pef-
sum: hæc est superbia nostra intô-

M m m 2 le-

leranda, quam nobis passim exprobat hic Magister insigniter prudens, & humilis; qui non certe de rebus aliundè notis, sed de abstrusis conscientiæ suæ, in omnibus, & singularibus suis actionibus singularibus, judicium profert (utique non alienum, nec de alieni consilii directione) absolutum, determinatum, penitus evidens, & infallibile, quo adeò irreprensibilem se pronuntiat, ut vel districtum judicium Dei nec leviter timere debeat, aut possit.

§ 25. Denique nihil agere, quod honestum non judices sincerè, & coram Deo juxta prudentiæ regulas: ita verò, ut de tali judicio tuo moderatè timere debeas, ne forte discepere à judicio Dei, hoc quidem tumor est, & superbia non tolerabilis; at te verè probatum absque timore ullo apud Deum putare, eò quòd te commendet testimonium conscientiæ tuæ, hæc vera humilitas, & prudentia est. Hæc est Religiosissima, atque pii sima Lapidarii Theologia. O Theologiam! Repete, quæ tradidimus supra art. 5. maximè §. 11. & 12. ubi ex Augustino, & Bernardo antiquis, ac probatis Catholicæ Ecclesiæ Magistris, Theologiā dedimus Lapidarii Theologiam haud aliter oppositam, quam lucem tenebris.

S. V.

Suadetur insuper vera sententia ad Recentiores Antiprobabilistas.

§ 26. **P**robabilistis igitur valere iussis, quorum scilicet artificium inane, cui innitentes à vera, communique sententia recedunt, parum negotii nobis facessit, superest apud nostros Antiprobabilistas, si qui adhuc repugnant (quod vix credere possumus) ejusdem veritatem sententia tandem aliquando evincamus.

Et verò præter reliqua superiora argumenta satis, ni fallimur, efficacia, ad argumentum istud proximè adductum non appetat, quid ip-

si, vel apparenter, dicere valeant, Quid alioqui? Audebunt ne affirmare, neminem aliquando agere posse prudenter, & honestè, nisi judicio certo, prorsusque infallibili judiceret, se invenisse re ipsa legem antecedentem, atque directam Dei, cui suam actionem conformet?

§ 27. Porrò ipsi ad legem reflexam, Probabilistarum asyrum, confugere non possunt, ut supponimus. Neque item ad illud conscientiarum fidelium grande, ac generale solatum, de quo toties mentionem fecimus, nimisrum opinionem Recentiorum docentium, neminem peccare posse formaliter, ac imputabiliiter, dum agit nullum sentiens conscientiæ suæ stimulum, aut remorsum, ortum ex aliqua notitia actuali, dubitatione saltem, aut suspicione, de intrinseca malitia objecti.

§ 28. Assertum hoc, utcunque Probabilismo connectatur (de quo non nihil supra, & latius alio die dicemus), nisi eidem de facto suisset adjunctum, nec stare ipse posset, nec tantam, tamque immobilem, beatamque, conscientiarum gignere pacem; nulla nanque reflexio ad Probabilismi principia sufficit, ut vel illi, qui plenum ipsis assensum præbent, in omni actione sua possint concludere ultimum conscientiæ dictamen absolutè certum, & evidens de ejusdem suæ actionis honestate, ut proximè manet ostensum. Quapropter, nisi ulterius ad doctrinam istam reflecterent, semper timere possent, ne forte fallerentur, & peccarent, quanvis se honestè operari censerent. Quia igitur firmissimè persuasi sunt, neminem unquam posse formaliter peccare, quandiu se non peccare existimat, quin immo, nisi judiceret, se peccare, aut de hoc saltē dubitet actu: persuasio hæc, ad quam tandem reflectunt, omnem absorbet peccandi timorem, subindeque plenisimam securitatem, & conscientiæ pacem, ingenerat.

§ 29. Doctrina ista cōmuni per sua-

suatione, & praxi quoque hoc sāculo nimis recepta ab errore negante ignorantia peccata (quo nullus perniciōsior Christianis moribus , sānto que Dei timori , & curae salutis ærerna inimicitior extitit aliquando) in quo , vel parūm differat , ego planè non video . Illa verò non tantum Probabilissimum sustinet , sed nullum est adeò horrendum scelus , quod non possit protegere , & excusare . Quid enim non hominibus licet ? Quid non pacatâ conscientiâ fiet , si nemo verè peccat , nisi qui iudicat se peccare , aut de hoc saltē dubitat actu ? Quodnam erit dictamen Theologi , Directoris , Confessarii , immo & conscientiae propriè , usque adeò improbabile , ut non avide , intrepidè , ac securissimè recipiatur ? Quid jam errores circa legem Dei , & non potius ipsius veram notitiam , homines sui amantes vehementer timeant , & caveant ? Utinam tanti mali periculum hodiè tantum immineat , & non ipsum in Populo Christiano infelicissimè grassetur , ac s̄æviat ! Sed hoc accuratissimam , & longissimā postulat disputationem , largioreſve fontes lacrymarum .

§ 30. Hic est Ignoratismus (id est doctrina de ignorantia peccatis apud recentes Probabilistas) Probabilissimi nescias an parent , an alumnus , aut filius ; an comes , aut germanus frater ? Id certum , sine illo Probabilissimum vivere non posse . Sed & illud certum præterea , per illum fieri vulnus propemodūl immedicabile , quia fit propemodūl insensibile , & morbus insensibilis est incurabilis , ut olim ajebat Bernardus . Ideò nos contra ipsum multa præmaturare , nec parūm terribilia s̄ep̄ coacti sumus , ne labore , & operam ferē perdamus , dum Probabilissimum refellimus .

§ 31. Interim Lapidarius Ignorantismum suum doctrinam adeò certam , & Catholicam censet , ut doctrinam oppositam , solitā suā animositate Jansenismum esse contendat : adeò nobis exorbitat , & passim

Bern. li. de
Ani. c. 12.

non mediocriter errat novus hic Magister ; cum quo , si nec dum dicta sufficient , alibi nos videbimus , Deo largiente , ubi doctrinam ejus non cursum ad verum Lydium Lapidem examinabimus , & nudam illi ob oculos constituemus nō sine horrore , ut arbitror , contemplandam ; nisi fortè nos interim Petri Sedes , quę verus Lydius Lapis est veritatis , labore isto liberare voluerit in magnum bonum populi Christiani .

§ 32. Jam ad rem nostram . Quod Probabilistæ , qui ex p̄fatis principiis sibi certissimis totam benignam suam Theologiam hauriunt , prætensam certitudinem absolutam ultimi conscientiæ dictaminis asselerere præsumant , aut tueri , licet mirabile sit , quia mirum est , & stupore dignum , quod talibus principiis assensum præbeant ; ex hac tamen suppositione parum certe , vel nihil admirationis habet : quid enim mirum est , si falsitatem falsitas generat , & magna falsitas magnam falsitatem ?

§ 33. At verò Recentiores Antiprobabilistæ , quibus principia illa falsa sunt , & absurdâ , mirum est , nec mediocriter mirum , quod conclusionem Probabilistarum , quæ sine illis stare non potest , vel tenere potuerint , vel probare . Suspicio (quod jam alibi innui) , ipsos Probabilissimum , cui intellectus eorum diu fuerat assuetus , nondum satis esse dedecetos , nec omnia ipsius germina , & fructus plenè adhuc ex animo convallisit .

§ 34. Enim verò hi Auctores nō audebunt , opinor , affirmare , neminem unquam posse bonam , & rectam formare conscientiam ex iudicio directo de actionis honestate non absolutè certo ; hæc enim est opinio , & error Sinichii ab Alexandro VIII. damnatus . At ex iudicio non absolute certo , sed verè opinativo , & probabili tantum , nemo potest recte concludere ultimum conscientiæ dictamen absolutè certum , & evidens de honestate ejusdem actionis sub eiusdem omnino circumstantiis , si quidquam

quam valeant Dialeticae regulae. Igitur ex praesato iudicio, vel non licet concludere dictamen certum, vel necessariò appellandum erit ad aliquod reflexum principium, cui directum iudicium substans, reddatur absolute certum, & evidens.

535. Ex nullo autem reflexo principio fieri potest, ut iudicium directum de honestate intrinseca objecti accipiat novam aliquam certitudinem de eadem objecti honestate relatè ad legem Dei directam, & antecedentem; quia principia reflexa nullam novam rationem, aut conjecturam afferunt, ratione cuius objectum illud firmius putari possit conformari cum tali lege, seu (quod eodem reddit) esse re ipsa honestum per ordinem ad illam: ergo, si ex reflexo principio firmius, ac certius creditur honestum esse, non est per ordinem ad legem illam: ergo per respectum ad novam aliam legem (utique consequētem, sive reflexam) ad quam scilicet reflexum principium refert, & comparat objectum illud, ut affirmatum per iudicium directum.

536. En igitur ex integro tandem relabimur in arcanum mysticum Recentiorum, & artificium novi Probabilismi. Quod tamen adhuc minimè sufficiet ad dandam certitudinem absolutam, & perfectam conscientiae pacem, nisi adjuvetur, ut nuper dicebamus, à suo, vel parente, vel fætu, Benignissimum Ignorantismo.

Eligant ergo modò Antiprobabilistæ, cum quibus agimus, vel opinionem istam deserere, quam refutamus, vel redire ad benignum, quem deseruere Probabilissimum, quod opinor non est timendum; neque enim alia via reliqua est, nisi via illa Sinichii, quam nemo jam Catholicus calcare potest, nisi velit Catholicus esse desinere.

§. VI.

Pracluditur evasio, & firmatur ulterius vera sententia.

537. **D**icitur, discursum nostrum neutriquam cogere ad ullam ex propositis viis, cum adhuc præter illas via quædam tuta supersit.

Evidem, qui contendat, nunquam licere agere ex conscientia dictamine, quod non sit absolute certum, & evidens, de positiva actionis honestate, evitare plane non potest appellationem, ad principia reflexa, quibus utuntur Antiprobabilistæ, nisi ad Sinichium declinare voluerit: idque discursus noster manifestè convincit. At verò, qui requirat dictamen, quo absolute certus reddatur de suæ operationis honestate, non quidem positiva, sed negativa tantum, hoc est de non peccato formaliter, & imputabili: is profectò, nec debet cum Sinichio adstruere iudicium directum absolute certum, & evidens; neque appellare cum Probabilistis ad fictitiam legem reflexam.

538. Utique per id solùm, quod reflexè cognoscat iudicium suum directum, licet merè probabile, de honestate intrinseca objecti, supposito principio sententia nostræ penitus infallibili, quod non certius iudicium requiratur ad licite, & prudenter agendum, evidenter concludit, se peccare non posse, saltem imputabiliiter, ac formaliter, utendo tali iudicio directo, quanvis absolute fallibili, etenim si contingat, falsum esse re ipsa, violabit quidem legem re verâ, involuntariè tamen, ac purè materialiter. At utrumque evidenter, & facile cognoscere potest: ergo potest, ac debet concludere conscientia dictamen absolute certum, & evidens de eo quod formaliter non peccet, seu, quod in idem reddit, de negativa saltem actionis

nis honestate. Hic esse debet sensus nostrorum Recentiorum, si nolint nos absoluere deserere.

539. Cæterum via ista non modò difficillima, sed & prorsus impervia mihi videtur.

Et primò quidem illa rectè supponit, non esse contra humanæ prudentiæ legem, nec contra reverentiam debitam legi Dei, agere, inspectis omnibus, cum aliquo periculo (scilicet exiguo, ac remoto) transgrediendi re verâ ipsam divinam legem; id quod præcipue, aut unicè videbarur difficile: sed tamen absolute à nemine posse negari, & constat ex jam dictis, & constabat ulterius ex statim dicendis.

540. Hac autem veritate supposita, exigere ad honestè operandum absolutam conscientiæ certitudinem de negativa actionis honestate universaliter, ac sine restrictione, perinde sanè mihi videtur, ac si nos infallibiles afferere velimus, supposita judiciotum nostrorum (quam negare non possumus) fallibilitatem absolutam, & nimis etiam frequenti falsitate.

541. Profectò practicos nostros errores de rerum turpitudine, vel honestate, plerunque (vix non semper) oriri, vel ex culpis nostris præteritis conscientiam nostram obte-nebrantibus, quas commissas scimus, dimissas ignoramus, &, ut dimissæ sint, ex residuis habitibus fædis, ac tetricis, vel ex solita nostra negligen-tia, & incuria in lege divina quaren-da, vel ex inordinatis, ac pravis af-fectionibus, quæ nos frequenter faciunt caligare, & malum bonum dicere, ac bonum malum; nemo, qui verè Theologus sit, inficiari posse videtur. Id utique doctrina Catho-lica de communi peccato originis, & propriis ipsius effectibus: id docu-menta, & exempla Sanctorum: id sensus, & consensus sapientium om-nium: id denique, vel sola experien-tia nostra, satis manifestè nos docent.

542. Et volunt nihilominus hi-

docti Recentiores, ut in omni actio-ne morali possimus, ac debeamus evidenter scire, judicium, quo diri-gimur, ita esse probabile, ut vel non fallamur re ipsa, vel nullâ culpâ no-strâ fallamur? Et Propheta sanctissi-mo exclamante in sermone Domini, *Delicata quis intelligit?* Ab occultis meis munda me: alio item Propheta in eodem spiritu dicente, *Pravum est cor omnium, & inscrutabile: quis cognoscet illud?* Nos tamen possumus in omni opere nostro securi, ac im-perterriti affirmare: *Mundus ego sum: non peccavi?* Et hoc, quando nesci-nus, aut quando certo saltu non novimus, an egerimus contra legem Dei? Id verò nobis videtur difficilli-mum: immò vix non certissimè cre-deremus à nullo verè Theologo af-firmandum.

543. Sed enimverò veritatis istius non Theologos duntaxat, & Doctores Catholicos, verè etiam Philosophos, & ipsos Ethnicos, te-stes producere promptum sit.

Evidem Aristoteles errores no-stros, maximè morales, non aliò, quā in vita, & pravas nostri animi affectiones, perpetuò refert, adeòque constanter, & universaliter afferat: *Studioso igitur id est affectabile vo-luntate, quod verè est bonum. Vitioso verò quidquid contigerit.* Subdit au-tem exemplum opportunum: *Fitque hoc perinde, atque in corporibus ipsis.* His enim, quorum corpora bene se ha-bent, salubria sunt ea, quæ verè talia sunt. Iis autem, quorum corpora sunt aegrota, nec hæc ipsa, sed alia. Simili-ter & amara, ac dulcia, & calida, at-que gravia, & cetera id genus. Stu-diosus enim homo rectè singula judicat, & singulis in rebus id ipse videtur, quod verè est tale.

544. Et paulò inferiùs: *Ratiocina-tiones enim agèdarum rerum prin-ci-pium habent, cùm talis sit ipse finis, & ipsum optimum, quidquid tādem sit il-lud...* Hoc autem, non nisi bono viro videtur: *pravitas enim pervertit, fa-citque, ut circa principia rerum agen-da-*

Psal. 18.

Hierem. 17.

Phi'ol. 3.

Ethi. c. 10.

darum (quid circa singularia?) homo fallatur. Quare patet, prudentem neminem esse posse, nisi sit bonus. Hæc Philosophus ibi, & alia multa sæpe in id ipsum, quæ, fateor, non sine rubore lego.

545. Sic censet de re ista satis sa- nè Christianè Philosophus gentilis, & in tenebris ambulans. Et nos Christiani Theologi, lucis filii, censebimus, nos facile posse in omni actione nostra, non prudenter utcunque, seu probabiliter judicare, sed etiam evidenter scire, quod si forte fallamur, penitus inculpabiles, & irreprehensibiles simus? Puto Theologos nostros ita censentes magis deceret Philosophia illa, sicut & hæc Theologia deceret magis, aut minus saltem dedecet Philosophum.

S. VII.

*Itidem contra eosdem Recentiores
ex doctrina pagina sacra
validum argumentum
conficitur.*

546. **V**erum habemus insuper pro veritate ista, omissis aliis multis, argumentum, me judge, prorsus irrefragabile.

Nimirum Deus in Scripturis suis passim nobis promittit veram lucem, veram scientiam, verum intellectum, quo voluntatem suam, & legem exactè implendam cognoscere possumus, si diligenter illam queramus, si pulssemus, si oremus, si humiles simus, si recto corde, ac simplici ad ipsum accedamus, si sincerè, ac non insidiosè agere cum ipso velimus: *Qui querit legem, replebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea. Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, & alia sine termino in id ipsum, quæ prolixum foret congerere. Plurima sparsim dedimus per decursum totius Operis, & multò plura dabimus cum Sanctorum Doctorum exposi-*

Ecli. 32. &
33.

Ioan. 8.

tionibus, ubi de veritatis moralis inventione non impossibili, quam benigna Theologia adeò obfirmitate, & audacter negat, ut errores probabiles, eos fecerit, qui apud nos ipsos non minorem erroris, quam veritatis, immò etiam majorem speciem habeant, pro regula moralis honestatis, & pro via tutissima salutis, obtrudere non vereatur.

547. Hæc verò testimonia divina, nisi nos Deus fallit verbis inanibus, & nisi SS. Patres, quos Deus ipse dedit Ecclesiæ Sanctæ lumina, & nobis pariter virtus Doctores, suæque voluntatis interpres, omnes in tenebris ambularunt, & nos miserè deceperunt, continent manifestam universalem promissionem, ratione cuius credere infallibiliter, & firmiter sperare debeamus, fieri nunquam posse moraliter, ac per se loquendo (nam raro, atque per accidens oppositum contingere, haud diffitemur, nec contradicit verbis divinis), ut voluntatem, ac legem Dei, seu veritatem nobis necessariam ad honestè, & prudenter operandum, recto, ac sincero corde diligenter quæsitam aliquando non inveniamus.

548. Quid ni verò? An ne Deus, dum nobis loquitur, nihil nobis significat? Aut, quod toties promisit, non adimplevit? Nunquid faciemus Deum mendacem, ut innocentes nos ostendamus? Deus disertè affirmat, *Non habetis propter quod non postulatis: petitis, & non accipitis, eo quod male petatis.* Nos verò contra dicere audebimus: *postulamus, & querimus diligenter, & bene; et tamen non habemus notitiam veritatis;* idque usque adeò inhæstanter, ac firmiter, ut etiam jurare possimus? *Quid dicemus?* Profectò, si non falso jura- mus, Deum non vera loqui necesse est.

549. Huc reflectant vellemus Probabilistæ, quibus vulgare proloquium est, veritatem moralem, & legem Dei, ut plurimum inveniri non posse, quavis diligenter quæsita-

Iacob. 4.

Ad Hebr. ^{6.} tam . O quale assertum ! o quale proloquium ! Enim verò , si verum illud sit , falso est assertum Apostoli ut rem immobilem proferentis , *Imposibile est mentiri Deum*. Cæterū hodie doctrinæ hominum , & humanæ mentis discursus nimio habentur in Pretio ; verba verò divina vix attenduntur pro morum doctrina tradenda , quæsi doctrina ista , si vera sit , ex Dei verbis non esset haurienda . Sed hæc in loco suo latè versabimus cum SS. Ecclesiæ Doctoribus , & fructum hunc ex arbore sua (idest , Probabilismo) pendentem demonstrabimus .

550. Nunc verò conclusionem nostrorum Recentiorum , apud quos verba sacra dignam habent æstimationem , cum hac doctrina Dei conferamus . Nempe ipsi caute , ac sapienter docent contra Probabilistas , & Jansenistas , non esse necessarium ad prudenter agendum aliquod conscientię dictamen absolute certum , & evidens de nostræ actionis positiva honestate , sive de eo , quod agamus re ipsa conformiter ad legem Dei ; sed satis esse per se loquèdo judicium absolutè fallibile , atque adeò simplificiter opinativum , dummodò sit probabile juxta nostra principia , idest , quo judicemus determinatè , post legem Dei sincerè , atque diligenter quæsitarim , eandem nos re ipsa inventisse ; non tamen , quod expellat omnem prorsus formidinem de ipsius legis reali violatione .

551. Tum verò Deus ipse passim nobis promittit , & attestatur , eum , qui veritatem , & legem suam recto , ac sincero corde diligenter quæsierit , illam inventurum re ipsa . Et post hæc adhuc Recentiores contendunt , posse nos , ac debere in omni actione nostra judicare judicio penitus infallibili , quod legem diligenter quæsiverimus ; cùm tamen non possimus judicio simili judicare , quod eandem re vera invenerimus . An hæc rectè cohærent , vel Recentiores ipsos judices appellamus .

§. VIII.

Frustrà à docentibus argumentum retorquent .

552. **A**T opponat hic aliquis argumentum vulgare apud Probabilistas frequentissimum , quo etiam aliqui nostræ sententiæ Autores non raro utuntur , fortè non satis caute consentientes eisdem Probabilistis . Nempe moralis Theologiæ Magistri , ipsi etiam Ecclesiæ SS. Doctores , nimis frequenter contraria docent , & sibi invicem contradicunt de rerum turpitudine , vel honestate ; unde alterutros falli necesse est : ergo vel non quæsierunt diligenter veritatem moralem , & legem Dei , quod nemo pius audeat aſlerere ; vel certè memoratæ promissiones divinæ non cum sensu habent , quem nos intendimus , nec ita generaliter sunt accipiendæ , sed magna potius reſtrictio ne donandæ . Mirum est , quantum valeat hoc argumentum apud Recentiores , cùm exigui , me judice , ponderis sit , sed solùm non exiguae irreverentia contra nostræ vitæ Doctores .

553. Et in primis negamus inhaſitanter , adeò esse frequentem contradictionem , maximè circa morum doctrinam apud SS. Ecclesiæ Patres ; quin neque apud Doctores , etiam privatos pietate , atque sapientiæ praefiantiores . Probabilisti verò , maximè modernioribus , apud quos idem valet ad morum honestatem error probabilis , atque veritas ipsa , nullafiat injuria , si dixerimus , ipsos , aut saltem plerosque ipsorum , non querere ad docendum veritatem ipsam realem , sed apparentiam quandam ipsius : & quidem quæ non minor , aut etiam major erroris apparentia sit . Quid enim frustrà querant veritatem , qui in apparentia ejus , adhuc minori , regulam honestatis moralis , etiam positivæ , constituant ? Legem Terillum ipsum in prologo de Con-

N n n scien-

Scientia probabili, & vide quid affirmet de *innumerabilibus* Theologis, qui ab anno maximè quadragesimo proximo de moralibus scripserunt.

554. Et verò, si sincè non apparentia tantum veritatis, sed ipsa veritas quæreretur, non hoc anno, vel mense opiniones hujus scholæ, sequenti vero mense, vel anno, quia commodius id accidit, nimis ardentè opinione oppositæ propugnarentur. Sed hic etiam est fructus, & quidem valde proprius Probabilismi, qui nimis clare ostendit, quo loco veritas hodie sit, & quem statum Theologia habeat.

555. Ad argumentum autem nobis oppositum respondemus præterea, præfatas promissiones divinas non loqui, nec procedere, eodem saltem sensu, de Magistris quærentibus veritatem moralem, & voluntatem, seu legem Dei, non ut illam adimpleant, sed ut alios doceant eandem. In hoc profectò magnum discrimen est, nec ex altero ad alterum argumentum rectè deducitur.

556. Evidem de Magistris in Sanctis Scripturis non lego eadem, nec verba similia; sed lego potius longe diversa, *Est autem Deus verax; omnis autem homo mendax: Maledicere. Itus homo, qui confidit in homine: Nec vocemini Magistri;* quia Magister uester unus est Christus, & alia id genus. Videtur autem hoc spectare ad prævidentiam Dei ordinatissimam, ut sciant homines totam spem suam in solo Deo suo colloquare, neque humanæ sapientiae plus justo fidant.

557. Præterea non est æquè necessarium Magistris, & Doctoribus Ecclesiæ, cognoscere re ipsa, etiam post diligentiam sufficientem adhibitam, veritatem moralem, & legem Dei, ut alios illam doceant, ac est eisdem, & reliquis omnibus, eandem absolutè invenire, ut possint illam opere implere.

558. Ratio discriminis manifesta est: nam si unus Magister inculpabiliter decipiatur, aliis, aut plu-

res erunt, qui veritatem doceant; sunt enim multi ex Dei providentia, & ut minimum unus nunquam deficiet in Ecclesia Catholica, (scilicet supremus Christi Vicarius) qui cæterorum omnium errores infallibiliter corrigerem posse, quique in rebus ejusmodi ad animæ salutem pertinentibus neminem possit aliquando decipere. Quamobrem, licet unus, aut plures Magistri fallantur, nemo est, qui non possit per se loquendo discere veritatem, & legem Dei pertinentem ad unumquemque, si diligenter illam quæsierit.

559. At verò, si post factam diligentiam moraliter sibi possibilem omnes per se non possent invenire legem divinam, carerent absolute notitia necessariâ ad realem ipsius observationem; unde obseratio divine legis foret per se impossibilis, quod Jansenismum sapit. Ubi obviter observa, quò tandem ducat, etiam ex hoc latere, Theologia Probabilistarum, ex quorum ore nihil audias frequentius, quam veritatem, & legem Dei, esse inventu impossibilem saltem moraliter. Hic, Lector, gradum siste, & parumper saltim considera novum hoc germen Probabilismi; nos enim diutiùs morari non possumus.

560. Oportuit ergo, ut Deus provideret hominibus gratiam veræ doctrinæ, quam nemo, si sincè, ac diligenter quæreret, per se, ac moraliter invenire non posset; alias frustra, & iniquè præcipiter eisdem obseruantiam fuarum legum, quod blasphemum foret asserere. Oportuit insuper, ut providentiam istam eisdem etiam manifestaret, & crebris promissionibus communiret, quo eorum animi erigerentur, nec magnis, sibi obviantibus in via mortui, difficultatibus succumberent.

561. Non verò oportuit (fortè non expediebat) ut homines ad docendum alios eandem facultatem, & securitatem haberent inveniendi realem veritatem: unde nec debuit Deus

Ad Rom. 3.

Hire. 17.

Math. 23.

Deus ad munus istud universales suas promissiones extendere, aut in eodem sensu dirigere; ne aut ipsi superbirent (quod est humanum) quasi scientiae claves habentes; aut reliqui in eorum sapientia, ultra quam par est, confidentes minori tenerentur. solicitudine quærendi Deum, unicam vitam suam, ad ipsumque continuo accedendi per iuge orationis studium, quasi ad verum, ac primum luminis fontem, & emendatorem sapientum. Et ipsa hujus rei difficultas (cum Augustino dicere possumus) ad hoc est utilis, ne sit spes sibi quisque, aut homo alter alteri, sed Deus suis omnibus. Id enim nobis potius expeditre, prorsus piorum ambigit nemo. Sed de his fuisse in loco jam insinuato.

562. Interim vero, si Recentioribus discrimina ista non placent, satis sit ab ipsis inquirere, utrum audeant assertere, praefatas promissiones divinas sic esse intelligentendas, ut posit absolute contingere, eum, qui diligenter recto, ac sincero corde inquirit legem Dei, & veritatem sibi ad honeste operandum necessariam, re ipsa non inventiat pasim, atque frequenter, prout de Magistris, ac Doctoribus assertur? Si negent ipso suo dissensu suum ipsi argumentum solvent. Si vero affirment (quod vix credere possumus) nolumus ultra hic cum ipsis de resistente contendere. An autem verba illa divina à SS. Ecclesiæ Doctoribus toties usurpata, & exposita ita liceat Catholicis interpretari, pios omnes, atque sapientes, judices appellare sufficiat.

563. Ceterum Recentiores, cum quibus agimus, illa interpretentur ut volent, dummodo nos patientur cum Augustino potius despere. Ex quo, sicut ex aliis Sanctis Doctoribus, multa, si locus ferret, possemus testimonia producere. Hoc unum modo: Fieri enim non potest quadam providentia divina, ut religiosis animis se ipsos, & Deum suum, id est, veritatem, piè, castè, & dili-

genter quærentibus inveniendi facultas desit.

564. At juxta nostros hos Recentiores cum de inventione ipsius per se loquendo absolute certi manere non debemus, neque possumus; scire tamen semper possumus evidenter, immo debemus, nos illam diligenter quæsivisse. Et, quod est mirabilius, secundum Recentiores Probabilistas inventionem moraliter loquendo, ne opinative quidem possumus affirmare, atque adeò neque debemus: de nostra vero exacta diligentia quærendi, peccamus, si vel leviter, dum operamur, possumus aliquando timere. Quid hic? Nonne Augustinus verus est Magister Ecclesiæ?

§. IX.

Urgentur denique, & convincuntur Neoterici Antiprobabilistæ.

565. **H**æc quidem per se digna seriæ, ac Theologicâ consideratione, & adversus Probabilistas alibi à nobis fuisse urgenda. Opinor autem eis non indigemus, ut Recentiores nostros penitus convincamus. Mirum enim, si non sufficiat apud cordatos viros, solius veritatis amantes, illam unam rationem, gravem utique, ac seriam, §. 6. insinuatam, sub generalioribus terminis, eandem hic fidelibus, ac rectis conscientiis ipsorum paulò distinctius contemplandam offerre.

566. Quoniam igitur ipsi sponte fatentes nobiscum, ultimum conscientiae dictamen absolutè certum, & evidens, de positiva actionis honestate, nec esse necessarium, neque possibile, ad licet, & prudenter agendum, exigunt nihilominus dictamen penitus infallibile, & nulli formidini obnoxium de eo, quod formaliter non peccamus: necessarium est, ut affirment, eum omnem, qui licet operatur, & formidare me-

Aug. En-
chir. c. 60.

Aug. li. de
quant. ani.
c. 13.

Nnn 2 ri-

ritò posse, ne fallatur re ipsa circa realē honestatē objecti, de qua iudicium habet purē probabile, adeōque absolutē fallibile; & simul absolute certum esse debere, quod si forte fallatur, & legem transgrediatur re ipsa, per ipsum non steterit, neque ex aliquo capite sibi imputari possit legis transgresio. Hæc est istorum Recentiorum sententia, per quam cautele recedunt ab omnibus moderinis, tum Jansenistis, tum Probabilistis; in eandem, ut vidimus, afferationem de absoluta conscientiæ certitudine, licet diversis viis, immò & extremè oppositis, conscientiib⁹.

567. Precamur autem ipsos benevolè, ac sincerè, ut qui non procul distant à via veritatis, quam unicè amant, & querunt, quod illam tandem plenè teneant, ac doceant, in hoc disilio magni certè momenti, hæc pauca, quæ subjicimus de multis, quæ noster Pater Elizaldus fusi⁹ expedit, seriò, & attentè meditari non negligant. Nolumus autem nostris in re tam seria, sed verbis potius ipsissanti Doctoris loqui.

Flizal de Recita do-
ctum est, nos teneri ad studium aliquod
ar mō p. 1.
l. 3. q. 2. §.
3.

568. In primis in universalī certitudinē, & affectum demum aliquem aternorum: quod probandum non est, & negat nemo. Hoc autem studium, hanc curam, & solicitudinem taxare certa, & nobis perceptibili, & quod nos nota, & determinata mensura, forte est impossibile; quia forte oportuit, nos de hoc ipso esse sollicitos, tam humilitatis, quam sancti timoris Dei causā, utque magis in ipso spem nostram collocemus, nec ex illis simus, qui in se confidebant, quorum unus suæ iustitiae sophistice certus dicebat, Jejuno bis in Sabbato &c. Dato deinde, nobis eam mensuram esse notissimam, contingit mox alia incertitudo, an expleverimus mensuram, an remissiores extiterimus.

Rursus Autores omnes requirunt diligentiam aliquam pro invenienda veritate morali. Quantitatē hujus diligentia certa, & infallibili mensu-

ra taxare, quæ sit nobis nota, & infallibilis, tantum requiritur, & non plus, est credo impossibile: rursus certi esse, non possumus, nos seignores non existisse. Autores alii expressè requirunt orationem, nec illius necessitas videatur negari posse, cum tam facile, & obvium id sit ex sacra auctoritate. Alii requirunt præterea purgationem, conscientiæ, & animæ; anima enim non munda facile fallitur.

Etenim ex experientia uniuscūque, & omnium, & ex Philosophia, & ex sacra auctoritate constat innegabiliter, secundum diversam anima nostræ dispositionem, & habitus, & affectus, & passiones, diversa nobis apparere objecta, ac incredibiliter mutari faciem rerum omnium. Forte, quia non, quantum debeo, in charitate affectus sum, & ex defectu ejus, objecta materialia charitatis pertinentia ad proximum non tantum mihi dissonant, v. g. in detractione, & forte ex eo defectu, quod est grave, videatur leve; & sic in obedientia, in paupertate, in iustitia, & in ceteris. Similiter etiam est in docendo, & speculando: forte ex elatione, ex defectu propria cognitionis, quia majora viribus andeo, quia sanctos libros non consulgo, quia Deum non oro, quia conscientiam non mundo, & animam, fallor, ac deficit &c. Hæc, & plura in idipsū præclarus iste Theologus, verè Theologus, quæ libenter abrumpimus, licet adeo pretiosa; quia opinor non difficilem Spartam colimus.

569. Porro haud facilè mihi potero persuadere, si Recentiores isti, cum quibus agimus (viri nempe doctissimi, & eximè prudentes) præfatas omnes causas incertitudinis, & alias plures, quæ cogitari possent, fideli sua prudentiæ trutinā seriò, ac mature librare voluerint (de quo prudenter timerè non possumus), fore, ut deinceps doceant, aut teneant, posse nos, ac debere in omni actione nostra morali prorsus evidenter scire, quod in nullo re ipsa defecemus, ita ut rogati promptè valeamus

mus citra omnem formidinem affirmare, tantum facere debui, tantum feci, neque vereri debo districtum Dei iudicium in hujus mei operis examine. Et quis precor sic audeat, nisi qui forte, & Deum, & se ipsum ignoret?

570. Enimvero haud negaverim, posse nos reflectendo ad nostri operis circumstantias, & insuper ad nostram diligentiam adhibitam, quandoque, neque raro, manere aliquantò certiores, seu minùs sollicitos potius de culpæ formalis periculo. At, quod maneamus certi simpliciter, ut neque leviter timere debeamus, credimus nunquam prorsus, aut non nisi raro contingat. Immò plerunque solent reflexiones ejusmodi novam potius producere sollicitudinem, & motivum justi timoris; ideoque homines, quò prudentiores sunt, eò solent esse tardiores, & in agendo magis cunctabundi, quia solerter considerant omnia errandi pericula, sèpiusque, ac matueriūs reflectunt in cunctas sui operis circumstantias contra verò ignorantes, atque imprudētes, intrepide operantur, & audacter, quia de malitia, vel bonitate actionis facile, & impavidè judicant, eo quod respiciant ad paucā, ut ex Philoſopho notum est. Melius autem utrumque exprefſit Spiritus Sanctus, Sapiens timet, & declinat à malo: stultus translit, & confidit. En quid timor (ſcilicet moderatus, & cautus), quid verò nimia confidentia sit.

571. Ab hoc vero Magistro Sancti omnes didicerunt prudentiam suam, & modum operandi, non sàmè impavidum, & vacuum timore peccandi, sed eum potius, quem non ſemel expressimus, præſertim ſupra art. 5. ex SS. Augustino, & Bernardo, ubi multa de hoc diximus, & aliás ſapè. Unum tantum hic addam conſideratione digniſimum.

572. Nempè illa mirabilis, & illuminatissima Virgo, Diva Tere-

fia de JESU, cuius ſcripta ascetica verè Theologica, atque Dei ſpiritu plena, tanquam *Cœleſtis doctrinae parabolum*, Catholica commendat Ecclesie; cùm in libro *Mansionum in septimis, & ultimis descripsisset statum earum animarum*, quæ jam ad sanctitatis ſupremum verticem, ſumnumque apicem perfectionis pertingunt, quæque in terris cœleſtem, longè puriſſimam, & Seraphicæ potius, quam humanae, vitam agunt perquā simillimam: de hujusmodi animabus afferuit, procul jam eſe ab omni, minima labē peccati, immò & ab omni morali imperfectione.

573. Hanc tamen assertionem temperans, & exponens cautè, ac prudenter, subdit continentē hæc verba, quæ ex nostro Hispano idiomate fideliter reddidimus. Neque vero putetis, prefatas animas, eo quod talibus attuent desideriis, & determinatione adeò firma non admittendi, vel unam imperfectionem, propter aliquam rem creatam, propterea non admittere multas, immò & peccata: licet non ſcienter; nam ad hoc illas opinor Deus auxiliis ſpecialibus protegit: peccata, inquam, venialia; etenim à mortalibus, quæ agnoscant ipſæ, liberae ſunt; attamen non ſecura, ne habent forte aliqua, quæ non intelligant: id, quod haud leviter eas torquebit. Hæc cœleſtis hæc Virgo ab uno Christo Magistro edocta.

Div. Terc.
li. Manio.
Manio. 7.
c. 4.

574. Interim tamen nos univerſaliter afferemus, posse, ac debere homines ſemper agere cum omnimoda, ac plena certitudine, perfectaque conſientiæ ſecuritate, vi cuius, licet poſſint timere, ne fallantur, & violent legem Dei, timere tamen, neque leviter poſſint, ne forte culpā ſuā fallantur? Procul abſit à nobis Theologia iſta, quæ (ut certò credimus) procul à Deo abeft.

575. Et tamen adeò misero, & infelici ſeculo vivimus, ut qui illam pro viribus refellimus, haud ſemel apud Judices, & Tribunalia Fidei vehementer delati, ac diffamati ſimus

mus (frustrà tamen propitio Deo), ut homines suspectæ doctrinæ, qui scilicet velimus in Hispaniam Jansenismi pestem inveliere. Porro benigni Theologi Jansenismum sapere dicunt docere, quod possumus peccatum formale timere, ubi putamus minimè nos peccare. Sic hodie errores dogmata Theologica, & dogmata reputantur errores. Quod neque doleremus, neque meminissimus (cum gaudii potius magni, juxta doctrinam Domini, materia sit), nisi doctrinam tangeret veritatis, cuius infamiam pati non possumus citra Christiani populi scandalum.

576. Ignoscant ergo nobis Recentiores doctissimi, si eorum assertionem, quam impugnavimus, adeò dissimilem doctrinæ Sæctorum, haud satis mirari possumus: & desinant nō utilem, neque veram, sed inanem, ac verè potius noxiām conscientiarum nostrarum securitatem, plenamque in operando certitudinem, inde velle frustrà depromere, unde tota potissimum incertitudo nostra, & timor peccandi suboritur, ut supra Tridentinum docebat. Non igitur requiritur ad agendum honestè certitudo perfecta, & absolute de negativa honestate actionis, seu (quod in idem recidit) de non peccato.

Trident.
ap. §. 2.

§. X.

Ergo, nihil obstante difficultate supra insinuata de tutiori parte tenenda, vera, ac communis sententia Theologorum, pro pluribus saltem actionibus, ab omnibus recipi debet.

577. O Stendimus ex puris veræ Theologiæ fontibus solidè, ut credimus, ac efficaciter, nullam restare Recentioribus viam per aliquam reflexionem possibilem discendi à communi veterum Theologorum sententia, quæ conscientia dictamen absolutè certum, & evidens de nostræ operationis honestate positiva, vel negativa, negat esse

possibile, adeòque & necessarium, ad licet, & prudenter agendum. Supereft tamen ingens difficultas supra jam insinuata, & à nobis hic expedienda.

578. Nimirum, estò nobis non sit possibile comparare absolutam agendi certitudinem, perfectamque conscientiae securitatem, per reflexionem ullam, aut aliâ, quavis viâ; possumus saltem semper illam habere amplectendo partem tuiorem, & declinando ubique à parte minus tuta, quoties haec non appareat, inspectis omnibus, evidenter honesta, & ab omni, etiam levi, remotoque, peccandi periculo libera. Videmur autem prorsùs ad hoc obstringi ex veræ prudentiae dictamine, & reverentia debita legi Dei. Immòd id expressè Augustinus, ut prorsùs certum docuisse videtur, hanc generalē regulam tradens: *In causa salutis Aug. li. de hoc ipso quis peccat, quod certis incerta p̄ponit.* Et rurius: *Efficere id, quod incertum est, an sit peccatum, certum peccatum est.*

Difficultas hæc fateor nimium terneret nos, si nostro occurret in geniolo, veluti sibi ipsi relicto, nec instruto principiis multis, ac solidis, ex quibus posset solidè, nisi fallimur, nec nimis difficulter expediri.

579. Et in primis hæc via amplectendi partem tuiorem, quoties non adest perfecta certitudo de positiva actionis honestate, haud potest generaliter afferre plenam conscientiae securitatem, & certitudinem in agendo, cùm sèpè immineat ex utraque parte aliquod peccandi periculum; & sèpè etiam nequeat satis discerni, vel non nisi duntaxat opinative, utrum eorum majus sit, ac vitandum. Utique in hac hypothesi, nō infrequent, operans meritò debet formidare, ne fortè culpa sua decipiatur in prælatione extremi quod eligit: aut, nec ex aliqua culpa præcedenti inciderit in eam perplexitatem; in qua, licet de culpa dolere debat, quod tamen coram Deo verè,

ac

ac perfectè doleat, haud facilè cognoscet sine omni formidine, nisi nimium de se presumat.

580. Præterea, etiam extra hypothesim dictam, nemo affirmare potest universaliter, & sine aliqua limitatione, teneri nos in omni actione nostra ad quærendam perfectam certitudinem, & securitatem conscientiae, per electionem partis tutioris, & abstinentia semper ab omni objecto, de cuius honestate certi omnino non sumus. Utique quis quis id affirmaret, deberet cōsequenter tenere, neminem posse licet ministrare, aut suscipere aliquod Sacramentum, obire munus directoris conscientiae, consultoris, prælati, judicis, & similia, nisi in his tantum casibus, in quibus urgetur stricta, ac rigorosa conscientie obligatione, iustitia, charitatis &c. quod, nisi nos insigniter fallimur, & totam ignoramus Thæologiam, nemo cor datus dicere audeat.

581. Sequelam vero negari non posse, facile sit ex dictis ostendere. Enimvero iudicium particulare de positiva honestate ob ecti absolutum, atque directum, quod sit penitus evidens, & nulli obnoxium deceptionis periculo, moraliter saltem loquendo, & ut in plurimum non esse possibile, supponimus cum ipsis Recentioribus, & puto nullus Theologus negat: nec, si negaret aliquis, audiendus esset. Jansenianos autem non moror, qui non audiendi sunt, sed omnino cavendi, quippe qui verum venenum Calvini, ex quo illud babit Jansenius, sub specie falsa peccatis, & sanæ doctrinæ propinat.

582. At reflexiones omnes ipsorum Recentiorum, quibus ex iudicio probabili, & non penitus evidenti, concludi possit conscientiae dictamen de positiva, vel negativa, objecti, vel actionis honestate absolute certum, & evidens, inanes esse, penitusque fallaces, satis à nobis ostensus est. Ergo prædicti omnes, ut plurimum, & moraliter saltem lo-

quendo, abstinere debebunt necessariò ab omni sui muneris exercitio, ad quod aliunde non obligentur, cum ubique teneantur tutiorem partem sequi, dum certi omnino reddi non possunt de minus tutæ partis honestate. Igitur nunquam poterunt munere suo fungi, nisi urgantur stricta conscientiae obligatione, quod à nullo prudenti credimus affirmandum.

583. Habemus ergo, ab omnibus necessariò fatendum, non esse semper, immò sèpè non esse, ad agendum prudenter necessarium, quærere certitudinem absolutam, & perfectam conscientiae securitatem, per electionem partis tutioris, ita ut nec leviter timere possimus de nostræ operationis honestate. Unde patet communem Theologorum sententiam negantem generaliter, & absolute eiusmodi necessitatem, pro pluribus saltem actionibus, ab omnibus esse admittendam, adeoque regulam Augustini non eo in sensu accipiendam esse, neque convincere, saltem universaliter, necessitatem majoris certitudinis, quam moralis, & imperfectæ. Reliquum est, ut eandem sententiam veram esse ostendamus per se, ac moraliter.

§. XI.

Tenenda est generaliter, & absolute eadem communis sententia, saltem moraliter, ac per se loquendo.

584. **S**Uaderetur vero multis rationibus, quæ ex dictis, & expensis, ultrò se offerunt, & ideo latius illas alibi ponderandas celeriter hic perstringamus.

Primò: si memorata conscientiae certitudo pro pluribus actionibus comparari non debet per electionem partis tutioris, ut omnes fateri tenentur: ergo non est ex terminis contra prudentiam, aut contra reverentiam debitam legi Dei, operari cum ali-

quo

quo levi timor de nostræ operatio-
nis inhonestate orto ex remoto ali-
quo , & exiguo periculo ipsius legis
divinæ violandæ, quod tamen posset
absolutè caveri. Ergo, neque sic ope-
rari ordinariè , ac per se loquendo ;
etenim si subire voluntarium pericu-
lum (utique valde exiguum, ac leve)
transgrediendi re ipsa legem Dei ,
non est modus agendi humanus ex se
imprudens, aut dishonestus , difficile
credo ostendetur , quod non liceat
hominibus viatoribus, saltem per se ,
& ut plurimum sic operari . Unde
nanque non liceat ? At quis nobis hic
repugnabit ?

585. Secundò : mortalium judi-
cia de rebus agibilibus, ac moralibus,
per se , & ex sua conditione propria,
absolutè sunt fallibilia , nec possunt
homines veritates morales, etiam nō
oscitantes , aut segniter , sed & dili-
genter quæsitas , assequi cognitione
evidenti, plerunque saltem, ac regu-
lariter , ut est communis sapientium
conceptus , docent sæpius Philo-
phus , & D. Thomas , & modò tan-
quam certum supponimus, vel ex so-
la experientia cunctis notoriâ . Non
est verò credibile , nec in Dei provi-
dentiâ cadit , quod ipsos homines
obligare voluerit ad modum operan-
di extraordinarium, excedentemque
ipsorum facultatem cognoscitivam
regularē , & ordinariam .

586. Utique Deus voluntate sua
per se , & ex propria sua intentione,
hominibus permittit, ac probat, omni
objectum re ipsa honestum , pla-
cetque ipsi , ut illud liberè eligant ,
quod est ex terminis manifestum .
Frustrâ verò permitteret, aut proba-
ret, si citrâ culpam suam, & facta di-
ligentia sufficienti ad cognoscendam
divinam voluntatem , quæ hujusmo-
di licentiam ipsis indulget , adhuc
non possent per se , ac plerunque; ob-
jectum illud licet amplecti . Non
possent autem per se , & ut plurimū ,
si honestatem illius semper
deberent judicio minimè opinativo ,
sed prorsus evidenti cognoscere . Hec

ratio, vel se sola , meum intellectum
convinceret . Tu vim ipsius, Lector ,
perpende .

587. Tertiò : intellectus opera-
tiones practicæ , ac de rebus morali-
bus , naturâ suâ ordinatæ sunt ad re-
gulandas actiones voluntatis , cuius
icilicet moralem perfectionem , &
intendunt, & inserviunt mediis actibus
liberis rectis , & honestis moraliter ,
ut est principium nulli non notum .
Ergo repugnat , intellectus actus re-
ctos esse , & juxta prudentiam , & vo-
luntatis actus ex illis procedentes ,
per eosdemque regulatos , non esse
moraliter rectos , sed obliquos po-
tiùs , ac pravos : quæ consequentia si
recta non sit, fatebor , quod , vel ter-
minos non intelligam . At practica
intellectus judicia , licet fallibilia ab-
solutè , si tamen verè probabilia sunt ,
& quæ de se plerunque non fallant ,
recta sunt juxtâ omnem sanâ Theo-
logiam , & quæ ex prudentia direc-
tione procedant , cum materia mora-
lis ex conditione sua majorem cer-
titudinem non ferat . Ergo repugnat ,
voluntatis actus ex præfatis judiciis
procedentes nō esse moraliter rectos .

588. Quartò hinc: quisquis agit,
ut judicat , & judicat recte de agen-
dis , non potest jure vituperari , im-
mò verò laudabilis debet censi-
ri ; quod si certum non sit ex ipsa ter-
minorum acceptio, desperem ego
quidquam in Theologia aliquando
certum proferre . At homines , dum
judicant determinatè , hoc esse agen-
dum , vel omittendum , judicio non
ominiò evidenti , sed verè probabili-
tantum (hoc est , de se absolute falli-
bili , quod tamen plerunque non fal-
lat) , recte , ac prudenter de agendis
judicant , regulariter saltem , atque
per se loquendo , cùm materia mora-
lis , & humana per se , ac naturâ suâ ,
majorem certitudinem non ferat . Er-
go , qui agit ordinariè , & ut pluri-
mū ex tali judicio probabili , vitu-
perari jure non potest , sed laudabilis
potius est : igitur recte , & prudenter
agit . Nemo discursu isto non convin-
ca-

eatur, si forte de Minoris non dubitet. At illam esse certam satis patet ex dictis.

589. Potest tamen, si placeat ulterius confirmari. Quisquis de objecto quolibet judicat juxta propriam materiae conditionem, ipsiusque objecti naturam, recte, ac prudenter judicat. Quid evidenter? At quisquis de agibilibus, & contingentibus, judicat non omnino evidenter, sed per judicium absolutè fallibile, verè tamen probabile juxta dicta, is procul dubio judicat juxta naturam, & conditionem propriam objecti; etenim

S.Tho. I.2.
q.96.a.1.ad
3.

Non est eadem (loquitur D. Thomas) certitudo querenda in omnibus, ut in 1. Ethic. dicitur. Unde in rebus contingentibus, sicut sunt naturalia, & res humanae, sufficit talis certitudo, ut aliquid sit verum ut in pluribus, licet interdum deficiat in paucioribus. Ergo, qui de moralibus, & agendis, judicat probabiliter tantum, recte, ac prudenter judicat de agendis, saltem ordinariè, & ut plurimum. Ergo, qui ex tali judicio agit, saltem ordinariè, ac per se, recte, & laudabiliter agit.

590. Constat ergo non esse necessarium ad agendum prudenter, & honeste, saltem per se loquendo, dicetamen absolutè, certum, & evidens de absoluta objecti honestate, nec debere operantem ex regula prudentiae, aut reverentiae debitæ legi Dei ejusmodi dictamen inquirere per electionem tutioris partis, prout fert communis veterum Theologorum, immò communis etiam modernorum sententia, à qua juniores tantum Probabilista, & pauci etiam moderni Antiprobabilista recedunt.

Posset autem ulterius, si opera pretium foret, multis aliis rationibus efficacibus comprobari sententia nostra. Sed sufficiet opinor rationes jam adductas satis de se perspicuas, ac validas, alia dénum ratione, quasi à priori, validissimè communire. Quod exequor statim, dum tamen prius hic expediverim quan-

dam nobis obviantem difficultatem, cuius mihi speciem suggesit argumentum planè mirabile, quo celebris Probabilista, & suum benignum Probabilismum, & pariter possibilitatem perfectæ certitudinis, quam refellimus, evidenter demonstrat, si Deo placet.

S. XII.

Argumentum acuti Probabilista, & emergens ex eo difficultas contra rationes proxime allatas.

591. Et autem argumentum hujusmodi ipsis Auctoris verbis expressum, ne quid energie ejus detrahere videamur. Si non tecum illud credere, quod certò mihi non constat revelatum à Deo fuisse, & ab Ecclesia propositum; non tencor etiam illam legem servare, quam certò non constat à Deo, vel ab Ecclesia latam: & sicut certò judico, me non peccare quando illud primum non credo; ita certò credo me non peccare, dum illud secundum non facio. Solvat hoc mihi Baronius, & erit mihi magnus Apollo. Hoc arguento tantà lacescit confidentiā insignis iste Probabilista Baronius valde doctum Dominicum, sed nimis rigidum Antiprobabilistam, quoad modum saltem loquendi.

Honoratus
Fabri in
Apolog.
Dialog. 5.
qui est pri-
mus contra
Baron. in-
ter mittum
& medium.

592. Ex illo verò emergit statim non levis ad speciem difficultas, quæ prorsus enervare videtur vim rationum, quas proximè expendebamus pro vera, & communi sententia.

Nimirum si prudenter se gerit, qui agit ex judicio tantum probabili, & aliquatenus formidoloso de absoluta honestate objecti, prudenter potest quis, immò omnino tenebitur, credere quidquid potest judicare judicio verè quidem probabili, absolutè tamen fallibili, fuisse re vera à Deo revelatum. Utique nemo potest imprudentiæ damnare eum, qui credit Deo loquenti, dum prudenter

Ooo exi-

existimat, ipsum revera fuisse locutum: immo omnino videtur magna temeritatis, & irreverentiae damnandus, si in ea hypothesi negaret assensum, quia magnam Deo injuriam irrogaret.

593. Atqui sequela ista falsa est, & damnata ab Innocentio XI.art.21. sub his verbis concepta, *Affensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis; immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.* Falsum igitur est, vel eum, qui de rebus agendis judicat judicio fallibili, judicare recte, ac prudenter; vel saltem eum, qui judicio hujusmodi operationem suam regulare voluerit, honeste, & laudabiliter operari.

Difficultatem istam expediemus statim. Sed argumentum ipsum Apollini tantum solvendum pro benigno Probabilismo præterire nobis licet, quandoquidem in illud incidimus.

594. Primùm verò, cum Auctor arguat à paritate, dum illam ego in argumento quererem, occurrit menti (quid enim diffitear?) opportuna quedam faceta cuiusdam insignis Magistri, quæ sèpè etiam occurrere solet, dum modernos libros morales evolvere mihi contingit. Is solidas argumentationes valde semper amabat, ac probabat, præsertim in rebus Theologicis, vehementerque ipsi dispicebant inanes quorundam argumenta. Aderat fortè domi cuiusdam simul cum alio celebri Magistro, cui familiare, ac jucundum erat uti argumentis à paritate è longissimo sèpè quæsita, quibus artificiose quodam acumine, quo maximè pollebat, dispositis, primo saltem aspectu disputantes terrere, & irrètire, magnopere delectabatur.

Accidit, ut utrique propinaretur, aliis etiam adstantibus non vulgaribus viris, Indica illa potio satis jam familiaris, ac nota, fortassis, etiam ultrà quā oportet (choch-

laceam appellant Hispani nostri), quam pro catus, ac loci conditione urbane detrectare non licuit, illamque alternis verbis, & haustibus placida quadam hilaritate identidem cuncti sumebant. Tum vero ad posteriorem prior ille Magister: heus, inquit, hoc eodem momento Rex Gallus utitur chocholacea potionem: & alter ut ad quandam lepidam inceptiam subridens: unde, inquit, id nosti, aut quo argumento poteris convincere? Probo, ait, & omnino convincenter: nos è modo utimur: ergo & ille. Hic ad facetum dictum risus, & plausus, haud sine aliquo, ut fas est conjectare, alterius rubore Magistri.

595. Jam ad argumentum gloriosum. Illud in primis inducit aperi-
tissimè regulam illustriss. Caramuelis de non omnimoda legis certitudine, multò procul dubio pejorem (quippe multò laxiorem procul dubio) regulâ, jam damnatâ ab Innocentio XI. de tenui probabilitate. Porro nemo tenetur credere fidei supernaturali, & simpliciter infallibili (nam de hac argumentum loquitur sine dubio) aliquam veritatem, de qua non sit absolutè cerrus, quod à Deo sit revelata: ergo neque tenetur servare legem, nisi sit similiter certus de ipsis legis obligatione: qua certitudine millies carere potest, carens simul omni, vel tenui, probabilitate directa de actionis eliciendæ honestate. En igitur errorem multò laxiorem, atque pejorem errore jam ab Ecclesia damnato.

596. Rursus: non modò credere non teneor, sed neque possum licetè credere, tanquam mysterium fidei divinæ, quod certò, & absque ulla prorsus formidine mihi non constet esse revelatum: ergo nisi de lege mihi constet similiter, non tantum illam servare non teneor, sed neque possum licetè agere juxta illam. En alterum errorem, quem haec tenus nemo desipuit.

597. Itidem in specie: non teneor credere fide Theologica, Chri-

stum

stum esse in hac hostia numero, et si consecratam sciam à pio aliquo Sacerdote: ergo nec teneor illam adorare, immò neque licet possum: immò possum (cessante saltem scandalo, quod tamen nullum foret, nisi prorsus stultum) illam licet conculcare. Porro mihi non constat certitudine illa, quæ ad credēdum Theologicè requiritur, dari aliquam legem de hac numero hostia colenda, aut adoranda, vel etiam positivè non contemnenda, cum tanta certitudine non constet, eam esse re verà consecratam. Sed frustrà sine termino prosequamur absurdā. Vide, quid probet paritas argumenti Apollinei.

598. Verùm erravi paritatem dicendo: ubi enim est paritas, aut species illius? Certè argumentum ipsum rectè supponit, non esse ullum præceptum credēdi illud, quod certitudine omnem formidinem excludente non constat esse à Deo revelatum: quid ergo, si non detur ulla obligatio, undecunque demum proveniat, quod tale præceptum non detur? Ex eo verò quod in illa hypothesi non detur ullum præceptum credendi, qua precor veritatis specie concludi potest non dari in nostrā hypothesi præceptum aliquod servandi legem?

599. Perinde sanè est, ac si quis arguat: non datur lex servandi virginitatem: ergo nec datur lex, aut obligatio ulla servandi aliquam continentiam. Aut magis in specie: nullum datur præceptum obligans me ad credēdum infallibiliter, quod aeternam salutem consecuturus sim: ergo neque datur præceptum obligans me ad eandem salutem procurandam. Rursus: non teneor credere fide infallibili, hunc hominem esse mecum parentem: ergo nec teneor ipsum honorare, licet judicio fallibili credam. Ecce argumentum, ecce paritatem, quæ Apollinem deposcat, ut solvi possit. Jam cur non detur obligatio credendi in hypothesi dicta, rationem statim reddemus, et si non

illam argumentum exigat.

600. Illud ergo certissimè laudati Recentioris tententiam nec demonstrat, nec probat, vel apparenter. Demonstrat verò nimia claritate, quod sèpiùs jam notavimus, & ostendimus, nempe, Probabilismum Recentiorum omni ratione, omni autoritate, omni solidō, ac firmo fundamento, ultrà quam dici, vel credi posse, destitutum penitus esse. Quis hoc precor clarissimè non videat (etsi argumenta nostra nolit attendere), dum videt argumenta potissima, quæ nimia, ac incredibili confidentia, & veluti patenter demonstrativa, proferunt pro sua sententia Probabilistarum Primores, acutissimi scilicet, & doctissimi Probabilismi ipsius Apologistæ?

§. XIII.

Expeditur proposita difficultas.

601. **E** Am verò in nostram sententiam, non nisi Janseniani possunt objicere. Quidniverò? An ne eadem requiritur ubique ad agendum prudenter certitudo iudicii de reali objecti honestate, atque requiritur de loquutione Dei ad prudenter credendum fide Theologica? Quis annuat, nisi velit cum Sinichio damnari? Profectò, neque Christum Dominum Nostrum in Eucharistia prudenter adorare, nec instituta ab eo Sacraenta ministrare, aliquando, vel suscipere, immò neq; quidquam ferè possemus aliquando agere, nisi temerè, ac imprudenter, dum incolæ sumus in terra.

602. Unde (quò tandem Tutiōrisimus ducit) deberemus abire in dogma Jansenianum de absoluta aliquorum Dei præceptorum, immò & cunctorum impossibilitate: quo non alium turpiorem, impudentiorem, stultiorem errorem aliquando hominum insipientia tulit; quippe qui per se ipsum, & nemine impugnante, suos ipsos Auctores apertè se fa-

Ooo 2 te-

teri compellat, vel mendaces, qui doceant, contra quām sentiunt; impian, & execrabilem blasphemian; vel sceleratissimos, ac turpisimos, qui sentiant, se non posse ab sceleribus continere. Ubinam fuere monstrata Tartarea humano commerlio indigniora?

^{2. Petri. 1.} 603. Ratio ergo, cur credere nihil possimus (utique fide supernali), nisi quod per judicium omnino certum, & omniem excludens formidinem, nōverimus à Deo revelatum, obvia in Theologia, & facilis est ex ipsa nostra fidei natura. Videlicet per ipsam Deo loquenti credimus inhaesitanter, atque firmissimè, atque adeò, quod credimus, absolute infallibile judicamus; hæc est enim fides Theologica; & ad hunc finem nobis infunditur propter immensam Dei bonitatem, & merita infinita Salvatoris nostri JESU, ut eidem scilicet Attendentes tanquam lucerne lucenti in caliginoso loco, donec dies elunceat, & lucifer orietur in cordibus nostris, non per incertam viam gradientes, quasi manibus attrahentes ex fallilibus conjecturis, aut humanæ rationis ductu, sed ex divino quodam, ac indefectibili lumine infallibiliter viam monstrante, aeternam veritatem, id est, Deum ipsum quaramus, ad etiam cognitum accedamus, & possidere tandem possimus.

604. Non est autem possibile, credere aliquam veritatem ut omnino infallibilem ex Dei ipsam loquenter, nisi de ipsa locutione divina ita sit certus intellectus noster, ut formidare omnino non valeat, alias prudenter posset deceptio nem timere, quod fidei veritati, ac firmitati, manifestè repugnat, ut notum est: vel certè alii principio, non verò locutioni divinæ, tribueret sui assensus infallibilem certitudinem, unde non esset fides, sed sci entia, aut potius vana quædam, ac superstitiosa persuasio. Patet ergo me non debere, quin neque simpliciter

posse credere fide vera, ac Theologica id, de quo certus omnino non sim, quod à Deo sit revelatum.

605. Hinc verò qua ratione liceat concludere, eadem esse prudentiæ legem in ordine ad honestè operandum in qualibet alia materia? Nihil eiusmodi illatione ineptius. Sanè rationibus à nobis adductis oppositum aperte convincitur, & ratione præterea statim subiicienda eadem veritas apertiùs illustrabitur.

606. Fide, dixi, vera, at Theologica: nam opinione, aut fide humana, & naturali, prudentiæ lex non prohibet credere, aut judicare aliquid tanquam verum, & absolute à Deo revelatum, licet prudenter possit intellectus aliquomodo formidare, & de existentia divinæ locutionis, & de absoluta objecti veritate. Quis porro audebit imprudentes dicere eos, qui libros sacros probabiliter, ac purè opinativè interpretantur, aut qui privatæ alicui revelationi ex congruis fundamentis, ac conjecturis, absolute tamen non certis, fidem præbent (utique humanam), & assensum determinatum? Sanè oportebit, eum nimis esse impudentem, ac temerarium, qui Sanctos omnes, & Doctores Catholicos, temeritatis, & imprudentia damnet. Hic Jansenistæ videant, quid elegant, si sustinere pertinaciter velint, omne judicium purè opinativum, maximè in rebus fidei, & morum, esse vitiosum, atque damnandum.

607. Constat ergo emergentem, ex prælaudati illius Probabilistæ argumento, difficultatem, rationes, quibus veram, communemque sententiam ostendimus, neque labefactare, neque infirmare: quin immò ex lege verae prudentiæ, quæ dirigit intellectum humanum ad assensum de objectis à Deo revelatis, & rationes predictas, & eandem nostram sententiam haud parùm confirmari, & roborari. Porro ex hac directione clare colligimus, quòd ubi assensus noster liber, atque moralis, ex peculia

ri

ri sua ratione non debet esse supernaturalis, & simpliciter infallibilis, de cætero prudenter, ac laudabiliter operamur, per se saltem loquendo, dum agimus ex judicio probabili, adeoque absolute fallibili: quæ nostra, atque communis sententia est.

§. XI V.

*Ratio quasi à priori, cur agere ex dictamine non absolute certo,
cum humana prudentia
rectè cohæreat.*

608. **I**nquam, cum humana prudentia, quæ tamen vera prudentia non carnis, sed vera potius virtus, vera, ac laudabilis prudentia sit, pro hac miseræ nostræ peregrinationis caligine.

Ratio igitur est: quia judicium verè probabile de absoluta honestate objecti, quod statuimus ultimum conscientiæ dictamen, & immediatam agendi regulam, licet non sit absolute certum, aut cui ex genere suo falsitas subesse repugnet; non est tamen adeoque fallibile, ut plerunque, aut frequenter fallat, sed raro potius, ac ferè nunquam: id enim est juxtā nostra principia judicium verè, & propriè probabile probabilitate conscientiæ, de qua in præsenti tractare attinet. Quare periculum deceptionis, adeoque & violationis divinæ legis, quod judicium ejusmodi secum afferit, leve est, ac remotum: quia pericula omnia de raro contingenti per icula levia, ac remota, a sapientibus reputantur. At ex lege prudentiæ non tenemur (saltem per se, ac plerunque) pericula remota, cavere; alioqui deberemus exire de hoc mundo, ubi vix aliiquid invenire sit ab omni periculo tutum.

609. Suadeamus id exemplis à nemine negandis. Nemo vituperabilem, aut imprudentem jure censembit eum, qui in negotiis humanis eventus quoddam raro contingentes, ex quibus malum, etiam magni mo-

menti, sibi accidere possit, præcavere non curat per providentiam aliquam extraordinariam, nisi aliqua adsit conjectura, aut ratio specialis, quæ malum illud raro contingens, hic, & nunc imminere suadeat.

610. Sic homines prudentes non manent suæ domi reclusi, aut si domo exire contingat, non incedunt per medium callem longè declinando à parietibus, ne fortè tegula è tecto decidente, quod aliquando contigit, percutiantur: sic iter agere curru veteti, vel equo, sic flumina trahicere solent: sic in lite curanda, aut in alio negotio gravi non disfidunt parentibus, aut amicis fidelibus, ac notis; & alia id genus multa passim exercent non curantes cavere, quanvis facile possent, pericula non levium malorum nonnunquam in his omnibus contingentium; quorum si forte aliquod de facto quandoque contingat, non propterea culpantur, sed potius excusabiles apud prudentes omnes habentur. Imò verò, qui ex metu talium periculorum à præfatis actionibus abstineret, censeretur ab omnibus incivilis, fieretque apud cunctos sapientes, ac cordatos, animal quoddam planè insociabile, & humano commertio ineptum.

611. Nec solùm in negotiis humanis, sed etiam in spiritualibus, & ad salutem animæ pertinenteribus, veræ prudentiæ lege non obstringimur pericula similia cavere. Sic non tenentur homines per se loquendo ingredi Religionem ad pericula sæculi cavenda: sic Sacerdotes alias idonei prudenter Sacra menta ministrant, quanvis ex proprio munere, aut professione, ad ministerium istud non obligentur: sic denique (ne diutiis in re certissima detineamur) viri cordati, ac probi, plures alias actiones passim exercent citra temeritatis, aut imprudentiæ notam, in quibus tamen aliquod peccandi periculum, etiam formaliter, prævideatur.

612. Ratio verò in his omnibus una, & eadem est: quia pericula ejus-

ejusmodi non impediunt, quominus homo in singulis suis actionibus, post factam debitam diligentiam, affectequatur de eventu, quem intendit, judicium morale, & humanum, scilicet non fluctuans, aut vacillans, sed firmum potius, ac immutabile moraliter quadam firmitate, & constantia; tale nanque censetur judicium de plerunque, & ut in plurimum contingentibus: & illud, estò non sit sufficiens, ut excludat omnem formidinem, sufficiens tamen, est, ut excludat re ipsa turbationem, & anxietatem, adeoque, ut securos nos reddat securitate quadam imperfecta, ac morali, qua majorem prudentia per se non exigit.

613. Utique per judicium ejusmodi prudenter homo credit, nec temerè confidere potest, se finem, quem intendit, obtenturum esse res ipsa; quia prudenter quis judicat, effectum secuturum juxta naturam, & conditionem causæ, quanvis simul prævideat absolutè non repugnare, quod aliquando oppositum contingat. Sic prudenter censemus, neque promptè affirmare dubitamus, matrem filio ægrotanti non defuturam, pictorem peritissimum pulchram producturum imaginem, advacatum doctum, ac probum non decepturum clientem suum, judicem integerrimum non accepturum munera pro sententia ferenda, & alios plurimos similes eventus morali quadam firmitate prædicimus, licet non ignoremus, eos esse simpliciter contingentes, & qui possint per accidentis absolute deficere.

614. Nec contingentias istas præcavere, adhuc quoad actiones morales, & spectantes ad animæ salutem, in humanam prudentiam cadit, regulariter saltem, atque per se loquendo: quia, licet rei ipsius magnitudo, ac momentum omnem securitatem, omnemque certitudinem possibilem merito jure postulare videatur: licet insuper homo de misericordia divina, deque divinæ

gratiæ efficacia confidere piè possit, ac debeat, ut superius ajebat Tridentinum; tamè, attenta propria infirmitate, humanarumque actionum contingentia, moraliter loquendo non potest, adeoque nec tenetur absolútè tantam certitudinem querere, ut nulli obnoxius maneat deficiendi periculo, nullamque subeat errandi contingentiam.

615. Porro jure non potest exigi ab homine modus agendi plusquam humanus, mortalemque conditioñem exsuperans: modus autem agendi regulariter, ac per se, ex judicio omnino infallibili, & omnē superans deceptionis periculum, agendi modus est potius Angelicus, quam humanus, quia judicium ejusmodi potius est Angelorum, quam hominum, ut vel sola experientia palam testatur: *Aliter aliquid sapere, quam res se habet* (ajebat Augustinus) *humana tentatio est: in nullo autem aliter sapere, quam res se habet, Angelica perfectio est.* Ergo non cadit in providentiam Dei sapientissimam, & æquissimam, neque vera prudentia dictare potest, quod debeant homines, saltem per se loquendo, vitare omnem contingentiam errandi, omniaque remota pericula, & querere perfectam judicii certitudinem, ut honestè, ac prudenter agere valent.

§. X V.

*Concluditur communis sententia.
veritas.*

616. **N**ec insistas: ut minimum, quando non posint ad tantam usquequaque judicij certitudinem pertingere, posse abstinere à parte mindi tuta, & declinare ad partem tutiorem: id verò jure suo postulare reverentiam divinae legis. Id enim esse falsum, cuncta argumenta nostra manifestè convincunt.

617. Enimvero ab hominibus exigere Deus non potest divinæ sue le-

Aug. II. 1.
contra Do-
nat. c. 5.

Luc. 19.

legis reverentiam, quam non ferat conditio hominum; neque enim est austerus, aut injustus exactor, qui vel tollere, quod non posuerit, aut metere, quod non feminaverit, ut servus ille piger, simul & impius, in Evangelio olim calumniabatur.

618. Frustrè alioqui ipse per se, ac ex propria sua intentione, voluntate sua probaret objecta de se licita, & honesta, si nunquam possent homines honestè, ac laudabiliter illa prosequi, nisi certò simpliciter, ac evidenter cognita. Cùm enim hæc cognitione pro actionibus suis singularris hominibus non sit possibilis moraliter, ac per se loquendo, si ex reverentia debita legi Dei universaliter prohiberentur operari aliquando sine illa, jam Deus lege sua prohiberet generaliter, ac per se, eadem illa objecta, quæ generaliter permittit, aut approbat. Hoc verò omnino patet esse repugnans.

619. Itaque, et si honestissimum, valdeque laudabile sit, quando non urget ipecialis necessitas, cavere, vel remotum deceptionis periculum, quod secum assert judicium probabile de absoluta honestate objecti, declinando in partem tutiorem, id que viros per paucos eximia sanætatis frequenter facere credendum sit: haud tamen oportebat id præcipi per legem aliquam strictè talem, veramque obligationem inducentem; foret enim hominibus intolerabilis, majorque pars eorum, ac vix non, omnes, oneri succumberent: unde major tandem procederet divina ipsius legis irreverentia, ejusdemque frequentior violatio, atque adeo lex illa recta non esset, neque hominibus utilis, sed pernicioſa potius, & exitialis. Porro lex justa, ac recta, respicit, quod plerunque, atque per se contingit, & quid ferant majori ex parte conditio ipsa, viresque subditorum.

619. Immò, vel illi ipsi, qui ex nimia charitate erga Deum, & maximo honestatis amore, ferè semper,

aut crebrò, à minùs tutis, quæ valde probabiliter honesta judicant, sponte sua abstinere solent, & vel minima quæque delinquendi pericula diligentissime præeavere, si ad diligentiam adeo exquisitam, tantumque perfectionis studium obstrictos se cognocerent generaliter ex rigorosa legis obligatione, fortasse laborentur frequentius; quia ex immoderata anxietate, nimio peccandi timore, conscientia eorum conturbaretur, decessetque spiritui tranquillitas, & spiritualis hilaritas, quæ, ut docent Sancti, & viri spirituales, necessaria maximè est ad heroicis virtutis actus, & opera perfectionis exigimæ, prout de ministris Sacramentorum superiùs argumentabamur.

620. Sicut igitur homines (præfertim Sacerdotes, & Religiosi, quibus maximè incumbit perfectionis studium, & vita integritate, ac puritate prælucere cæteris debent) ad hæc extraordinariam solicitudinem, eximiamque in agendo prudentiam adhortandi frequenter sunt, ut amulando charismata meliora, ad honestiaris saltē metas pertingant: sic etiam non oportuit ad illam generaliter adigi rigoroso legis imperio, sed contineri debuit in illis, de quibus Dominus in Evangelio suo, *Non omnes (inquit) capiunt verbum istud; sed quibus datum est: & Qui percipit capere, capiat.* Ex quo deinceps *1. Ad Corint. 7. Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam.*

621. Energo non utilitas, non prudentia, non legis cultus, aut reverentia est; sed vere potius laqueus animarum, nimis arduam, & cautam prudentiæ normam, nimis exactam agendi regulam, nimis denique diligens perfectionis studium, sub præcepto communi velle concludere.

622. Caveamus ergo à laqueo Jansenistarum, qui verè est *lagnus superborum absconditus, & scandalum juxta iter: nam, sicut, qui in illum inciderit, perditissimus oportet evadat*

dat (etsi enim initio constringere nimium videatur, in summam tandem ducit laxitatem, & impietatem), ita etiam optimus quisque, ni diligenter caveat, facile in ipsum potest incidere, cum sit opertus optimo, ac specioso velo pietatis, & moralis doctrinæ reformationis: qua cum revera egeat (quod utinam tam verum non esset), periculum haud modicum imminet amplectendi doctrinam istorum hominum, quæ reformationem prætendit, cum sit re ipsa morum corruptio, totiusque honestatis subversio. Mihi crede, pejores vulpes simul, & lupos, qui que pellebant ovinam callidius sibi induerint, non sustinuit Ecclesia Dei.

624. Patet ergo non esse necessarium ad agendum prudenter, & honestè, ultimum conscientiæ dictamen de absoluta objecti honestate, simpliciter certum, & evidens; sed sufficere potius, saltem ut plurimum, judicium certum morali quadam, imperfectaque certitudine, id est, judicium verè probabile, quale designat sententia nostra. Id profectò argumenta, quæ produximus, (& latius quidem, quam initio putavimus, haud tamen inutiliter expendimus) satis evidenter evincunt, neque à modernis nostris Antiprobabilistis negandum jam deinceps veremur.

§. XVI.

Neque Probabilista, adhuc admissi inani reflexionum suarum artificio, à communi sententia jure recedunt.

625. **Q**uod si adhuc recētes Probabilistæ mirabili artificio benignitatis suæ hanc efficaciam detrahi non patientur, ne pereat pariter magnum illud securitatis praefecta privilegium, illaque conscientiarum pax beatissima, & optabilissima, quæ nimiam falsitatem Probabilismi operit, ipsumque ab examine liberans incognitum ut-

cunque sustentat: animadvertiscant volumus, serioque precamur considerent, toram subtilium reflexionum suarum infinitam propemodùm efficaciam (cujus inanitatem fallacissimam toties demonstraram relinquisimus) sufficere adhuc non posse ad sustinendam universitatem hanc suam opinionem, quam refellimus, de absoluta conscientiæ certitudine ad prudenter agendum necessariæ.

626. Porro alioqui sustinere debunt, neminem posse licite onus tremendum Episcopale, officium Judicis, Confessarii, & alia similia suscipere. Aut certè tenebuntur affirmare, quotquot hæc munera voluntariè suscipiunt, non debere, nec posse (alioqui formaliter peccaturi), vel leviter formidare, aut timere, ne in talium munierum administratione, formaliter aliquando delinquent; sed judicio infallibili, & absolute certo debere omnino credere oppositum. Non ita disipient opinor Probabilistæ (utique viri doctissimi), ut utrumque non negent incunctanter. At alterutrum ipsis sustinendum firmiter esse, si firmi velint adhuc in opinione sua persistere, ostendi clare potest dicto facilius.

627. Enimvero, si in talium munierum susceptione nō, qui suscipiunt, possent prudenter formidare formaliter peccati periculum, & vera sit Probabilistarum sententia, agerent procul dubio imprudenter, & contra legis divinæ reverentiam: ideo enim ipsi requirunt in omni omnino morali actione plenam conscientiæ securitatem, & ultimum dictamen, certum, & evidens excludens omnem peccandi formidinem, quia formido, etiam levis de peccato formalis, est voluntarius legis contemptus, adeoque formale peccatum. Igitur, qui suscipiunt munera illa, vel formaliter peccant in ipsa susceptione, vel formidare, minimè possunt. Quid plura in re patent? En novam rimam, en magnum hiatum subtilis fabricæ Probabilismi.

Re-

628. Reliquum est, ut querant ad ipsum obstruendum novæ alicuius subtilis reflexionis mirabile, & arcanum *mysterium*, quo homo, dum acceptat Episcopale munus ex. g., prudenter possit se judicare, & quidem judicio infallibili, absolutè, ac simpliciter impeccabilem, id est, ut possit prudenter insanire. Porro reflexio ad legem consequentem, aut alia quævis hæc tenus excogitata avertere nō sufficit, ut est evidens, peccati futuri periculum in tanti munera administratione, si absolutè peccare possit Episcopus, aut nisi omnes Probabilistæ dicantur absolutè impeccabiles. Id Recentiores hæc tenus non cogitarunt, nec cogitare audebunt opinor, etiamsi dilectissimum Probabilistum suum abjurare alioqui deberent.

629. Quidquid verò deinceps cogitare ipsis libeat, patet Magnum Gregorianum, Chrysostomum, Ambrosium, Augustinum, innumerofque alios primos, ac summos Ecclesiæ Catholicæ viros, præfatum artificium, seu *mysterium*, non cognovisse, qui propterea consenserint insuï consecrationem pleni tremore, ac lacrymis, utique de peccatis sibi imminentibus ex Pastoralis munerasusceptione. Miserè igitur peccarunt, ac perierunt, si falsam nos docemus sententiam contra Probabilistas, & Jansenistas. Porro voluntariè subiere aliquod peccandi periculum, nisi fortassis lacrymas pueriles, ac stultas fuderunt.

630. Nonne Probabilistis satius foret (Jansenistas quid attinet moraliter) ferre secundam saltem laudem sapientium, prout Augustinus, summus Ecclesiæ Doctor, verbo, & exemplo suo faciendum docuit, retractando aliquando Probabilistum suum adeò sibi difficilem, & importabilem, adeòque noxiū Christianis moribus? Nonne melius & sibi, & Ecclesiæ Catholicæ consulerent, si redeuntes tandem ad castra veritatis clarissimè jam affulgentis, sanx

doctrinæ morum vires adjicerent, & virtutis parochinum subtraherent, ut uno invicto agmine nobiscum factò, omnes pariter præfaretur præmium Israel cum lætitia? Nonne ingenit vim magnam, & eximia sapientiæ dotes, quibus plures ipsorum eminent, multò felicius, gloriostiusque locarent propugnād's Decretis Pontificiis, quibus moralis Theologiæ laxitatem Apostolica Sedes coercet, quam eisdem interpretandis (ne dicam enervandis, omnino frustans) impendant, ut sustineant ruinam Probabilistæ fabricam, quæ diutius jam stare non valet, & cuius magna tandem ruina, sicut Christiano populo saluti, ita ipsis dedecori haud mediocri futura sit? Utinam saperent, Deut. 32 & intelligerent, ac novissima providerent! Verum id Deus. Nos cùm ejus auxilio Probabilistæ tantum falsitatem demonstrare patentes possumus.

§. XVII.

*Pro sententiæ communis stabilitate
praxi non nulla sunt ad-
vertenda.*

631. E Vicimus opinor aliquando, ut nemo, nisi nimis decipi velit, exigat in agendo cum Janzenistis, & Probabilistis tantam conscientiæ securitatem, ut quidquid agat quis, judicare omnino tenetur judicio simpliciter certo honestum esse, liberumque absolutè ab omni peccati periculo; sed fateatur sufficere judicium imperfectè, ac moraliter certum, id est, judicium vere probabile, quo id prudenter sibi persuadeat, licet cum aliqua deceptionis formidine. Ne verò in praxi verissimæ sententiæ exorbiteretur à via veritatis, aliqua sunt obsevanda, & cavenda, quæ licet in decursu notata jam, & ostenta sint, hic nihilominus quasi per synopsim oculos cōstitui opera pretium fuerit.

632. Primo: quod nuper jam

P P P in-

inſinuavimus, illa generalis assertio, quod periculum deceptionis aliquando, sed raro contingentis, remotum sit, & ideo juxta prudentiae legem praecaveri non debeat, sic accipienda est, ut verum per se habeat, quando non aliqua circumstantia occurrit, qua timere prudenter faciat ex aliqua speciali conjectura, errorum hic, & nunc imminere; in hoc enim eventu debet omnino operans diligentiam maiorem adhibere, & studiosius veritatem inquirere; aut certe partem tutiorem amplecti. Ratio est manifesta: quia periculum illud, licet, inspecta causâ secundum se, & praescindendo ab ista accidental circumstantia, meritò censetur remotum, ut potè mali non proximè imminentis; in hac tamen hypothesi non potest jure censeri remotum, adeoque ob rationem oppositam prudentia dictat esse cavendum. Omittimus exempla passim obvia.

633. Hoc est onus, quod secum affert (ut Pater Elizaldus saepius advertit) regula plerunque non fallens, non tamen absolute infallibilis, qualem sententia nostra designat; quo nihil per se clarius, & ad intelligendum cuique facilis. Sed nescio quibus oculis Terillus Elizaldum legit.

634. Secundò: generaliter, dum in nobis sentimus alicujus internæ passionis motum, ratione cujus voluntas nostra afficitur ad objectum aliquod, in ipsumque amplectendum propendet, maturè, atque cautissime procedendum tunc est, nec facile credendum judicio nostro, licet valde probabile, quin immò, licet evidens nobis appareat. Porrò, ut Bernardus prudenter admonet, *Amor, fecit & odium, veritatis judicium nescit*, proptereaque ab eorum praecidio cavere nobis diligenter debemus.

635. Et eò quidem major cautela, major, atque distinctior diligenter praestanda ad cognoscendam naturam objecti, quò vehementior

erit passionis motus, intesiorve erga illud propensio. Satiùs tunc sit, si operans fatis velit sibi consulere, præter orationis auxilium adhibere consilium viri probi, ac sapientis. Immò consilium erit perquam sanissimum, vel sequi omnino partem tutiorem, vel, si ies moram patitur, definitam actionis determinationem suspendere, donec passionis æstus deserveat, plenoque imperio suo ratio potiatur,

636. Diximus de re ista non semel, neque iterum. Ceterum pro periculi magnitudine, & nostri negotii momento, quidquid dicere possumus, minùs est. Nunc, ut compendio dixero, accipe veritatem ex divinis oraculis, ex verbis, ex factis, Sæctorum, ex cunctorum sapientium communi conceptione, ex ipsa denique experientia notissimam: *nunquam, aut ferè nunquam fallaris de rerum honestate, vel turpitudine, si nulla abducereis cordis affectione, que rationis aciem obtenebret*. Hinc periculum nostrum ingens, atque tremendum: hinc vigiliae continuae, & excubiarum justorum, de quibus Augustinus supra productus: hinc Augustinus ipse negotium istud de veritate, maximè morali, invenienda, aut non invenienda, in cordis vel munditiem, vel immunditiem, totum perpetuò, & ubique resert; quin & ipse infidelis Aristoteles, cuius verba jam dedimus consideratione dignissima.

637. Evidem, ut lux ista corporea, si visus fuerit expeditus, ac liber fieri nequit, ut non videatur, sic lux spiritualis veritatis, si anima sit libera ab intemperatarum affectionum caligine, mundaque à peccatorum, atque vitiorum fæce, facillimè intellectui se conspicendam præbet; nam, ut rectè Augustinus, *Veritas ubique præsens est, si cordis oculus ad eam pateat*: itidem & Chrysostomus, *Nihil veritate clarus, nihil simplicius, nisi maligni esse velimus*. Contrà verò, si affectus, maximè ad sen-

Bern. li. de
Grad. hu-
milit.

Sup. art. 5.
§. 124

Sup. hoc
codart. §. 3.

August.
Psal. 30.
concio. 1.
Circl. fol.
Homil. 16.
in Iona.

Psal. 57.

sibilia, voluntatem nostram inflamat, tantum obducit menti fumi caliginosi, tantum in intellectum tenebrarum offundit, ut vel solem ipsum non videat juxta illud Prophetae, *Sapercepit ignis, & nō viderunt solem.*

Eccl. 11.

638. Auditio denique ipsam Veritatem utrumque disertissimè docentem: *Error, & tenebrae peccatoribus concreatae sunt;* quæ certè verba sunt mirabilia: sed Dei verba sunt, neque dijudicanda à nobis, sed credenda. Itidem: *Clara est, & quæ nunquam marcescit sapientia, & facile inventus ab his, qui diligunt eam.* Adeò interest nostra cor mundum semper gerere, ut tot caveamus pereundi pericula; non verò, ut sancto timore careamus, qui tota nostra securitas est.

Sap. 6.

639. Vide, quæ fusius dedimus supra. *Vide, quæ fusius dedimus supra.*

Psal. 118.

Hic verò observa iterum, & millies (quod utinam sincerè semel observes), qualis possit esse securitas, qualis pax, & tranquillitas conscientiæ, quam spendet benignus Probabilis, qui moralem ipsum errorem designat tanquam rectam agendi regulam, dummodò sit probabilis, hoc est, speciem quandam veritatis habens, quæ aqualem, aut majorem patiatur secum falsitatis speciem. Enim verò pax ista non est ab illo, cui Propheta dicit, *Omnis via tua veritas.*

640. Tertiò præterea observandum est: cum ad verè prudentiæ munus spectet circunspicere undique, & mature considerare omnes, & singulas objecti circumstantias, ut actioni eliciendæ, secundum illas omnes, debitum modum, ac mensuram præscribat: ubi actionis objectum, seu materia, majoris ponderis, ac momenti sit, quia malum imminens ex opposito errore gravius est absolutè, sive quia magis operanti nocet, sive quia universalius, & ad plures se extendens, sive quia nullo modo, aut multò difficilius reparabile, aut ex capite alio quoconque: tunc diligentia necessariò adhibenda ex ipsius prudentiæ directione ad cavendum.

errorem imminentem; major esse debet, & exactior cum proportione debita ad ipsum materiae momentum; unde & dictamen proximè directuum actionis oportet, ut firmius, certiusque sit, minorique periculo deceptionis obnoxium.

641. Ex hoc certo principio, cuius de se evidentem veritatem sat in superioribus demonstravimus, immediatè, ac legitimè concluditur in Sanctis Sacramentis Ecclesiæ administrandis, ac consciendis, secundum dignitatem, & naturam cuiuslibet requiri diligentiam maximè exactam, quæque specialem inferat (intra lineam moralis infallibilitatis) regulantis dictaminis certitudinem.

642. De certa verò istius diligentiae mensura, de ipsiusque comparandæ via, diximus etiam ibi accuratè, quantum fas fuit tenuitati nostræ. Quibus aliquid ultrà superaddere non oportet: quia ultimum conscientiæ dictamen, de quo nunc agimus, vel est idem re ipsa cum iudicio absoluto, atque determinato de reali valore Sacramenti; vel si sit ex illo resultans (de quo differere parùm haber momenti) non erit illo certius, saltem plerunque. Porrò vel nunquam, vel ferè nunquam, deberet, aut posse, esse certum simpliciter cuiusvis reflexionis artificio, certum existimamus. Hæc cuncta in superioribus articulis, fusius etiam, quam spopondimus, declarata, & ostensa manent.

§. XVIII.

Corollarium pro bellis observatione dignum.

643. **E**X codem principio facile sit deducere, quid de mensura diligentia adhibenda, adeoque de dictaminis certitudine, dicendū sit pro bellis inferendis, pro applicandis corporeis medicinis, & pro materiis aliis consimilibus, de quibus in specie dissere ex professo nostrum nō est.

P P P 2 Id

Id , quod ad bella gerenda attinet , animadvertere non omittam , requiri scilicet pluribus titulis necessitatis , & justitiae causae examen sincerissimum , & quam accuratissimum , maximè autem ad provocandum . Nec verò causa belli justa esse poterit , nisi omnino sit necessaria secundum notam Augustini sententiam , *Pacem debet habere voluntas , bellum verò necessitas* .

*Aug. epis.
205.*

644. Ratio verò assertionis facilè patet : tum quia ex bellis communiter innumera mala sequuntur ; tum quia gravissima , tum quia communia toti ferè reipublicæ subditorum , immò & toti reipublicæ Christianæ , si inter Christianos Principes bellum geratur ; tum quia si bellum reverà injustum sit , resarciri debent omnino , & difficile resartientur ; tum quia bellare est actio ut plurimum non extemporanea , aut quæ ad deliberandum moram non ferat ; tum insuper quia non est ex illis , quæ passim , aut crebrò exercentur , ut examen illius diligentissimum iniuniam possit molestiam , aut anxietatem parere ; tum demùm propter alias plures rationes , quas Principes , & Reges temporales , dum de bello deliberant , ob oculos habere deberent , & coram summo Judice , ac Rege , cui strictissimam olim rationem sui muneric sunt reddituri , sincerissime cogitare , ac perpendere . Id si facerent , puto non ita frequenter , ac miserè , lugeret Christiana Respublica . Porro Augustinus , qui justam belli causam necessitatem unam designat , quid illam faciat diserte quoque docet per notam illam , optimamque sententiam , quam ex Tullio probat , & laudat , *Nullum bellum iustipi à Civitate optima , nisi aut pro fide , aut pro salute* .

*Aug. li. 22.
de Civita.
Dei c. 6.
Tull. li. 3. de
Rep.*

645. Interim tamen vix Regium bellum ullum aliquando veniat imminentem (veniat autem perquam facillimè) , cum simul non statim occurrat multiplex , & justissima causa bellandi , quam celebriores Theolo-

gi , Regisque Consiliarii mirificè laudent , ac probent : totidem verò , aut plures ditionis suæ plaudunt adversario bellanti : utrique probabiliter (licet invicem sibi contradicentes) , atque adeò prudenter , ac turissimè ; mirum etenim foret , si benigna Theologia Recentiorum avarè Regibus indulgeret benignitates , & securitates , quas adeò largiter effundit in populum . Fortè indulgentiæ istæ (utinam vanus sit timor noster !) Regibus , & Magnatibus frequenter concedendè haud parùm faciunt mundo necessariam liberalem istam Theologiam .

646. Uterque igitur Rex honestè , justè , ac sanctè , debachatur , ac furit ; totam exhaustam subditorum ; incendiis , cædibus , populorum strage , regnum suum partiter , & alienum devastat ; hominum vitas propè innumerabiles largissimè profundit , ac prodigit , quasi ferrent vitæ muscarum ; cuncta regna finitima , quin & dissita , belli strepitu concutit , perterret , belloque ipso involvit , & implicat ; totam denique Sanctam Ecclesiam Dei crudeliter affligit , ac turbat , prædamque facit hostibus suis , ut suæ voluntatis desideriis , effrenique dominandi cupidini , sine modo indulget , ac serviat : hæc autem ominia conscientiâ pacatissimâ ; utinam excusabili apud Deum , apud quem nempe dictamen Theologorum omnem timorem eximens in hoc sæculo , non eximet in altero fortassè damnationem æternam . Verùm de his ubertim ubi de ignorantiae peccatis .

647. Interim tamen Christiani plurimi vix non blasphemiam reputant asserere , quod possit quis peccare , ac perire , dum sequitur dictamen Theologi , aut Confessarii , gravis , ac docti . Nihil hodie receptius , nec arguendum me vereor , quod falsum referam . Sed cogitatio ista non solum stultitiam plena est , sed errorem involvit etiam in fide : ceterum , qui , ut & similes alii praxi ipsa

fa

Ila. 3. sa communi clam obrepentes, utinam infeliciter hodiè plurimorum mentes non teneant. Huc nempè dicit homines, lucis filios, errorum tenebras non timere, sed beatos se existimare quandiu probabiliter erent, ac sine conscientia remorsu, pace illa damnabili, ac damnata, totiesque à Deo maledicta fruentes, per quam securi dormiant, sed perant. Heu! Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad judicandum Dominus. Verum dolor nos abripit quod tempus ire probet: Redeamus.

Psal. 75. 648. Reges ergo, & sæculi Principes, qui sui ipsorum oblivisci non vellent, haec terribilia verba Regis Omnipotentis, Qui auferat spiritum Principum, jugiter meditari deberent:

Sap. 6. Audite ergo Reges, & intelligite, discite judices finium terræ. Prabete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicasti, nec custodisti legem justitiae, neque secundum voluntatem Dei ambulasti. Horrendè, & citò apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Puto, si mundi Principes haec cogitarent, fortasse mallent exigui esse: & in extremis saltem procul dubio maluissent.

S. XIX.

Qualis tandem, & unde, quarenda nobis sit conscientia nostra pax, & securitas?

649. Quartò demum præ omnibus observandum: quamvis minimè omittere, quin potius adhibere non segniter ubique debeamus nostram industria,

diligentiam, studium, cōsilium peritorum, cautelâ, laborem indefessum, & operam, denique in cunctis nostris operibus circunspictam, pervaigilemque attentionem ad universas veræ prudentiæ regulas; hoc enim maximè nostri muneris esē, lumen ipsum rationis naturalis ignorare neminem sinit, & Deus etiam nobis milles denuntiat verbis clarissimis, ac signatissimis: attamen tota nostra in agendo securitas non iis omnibus, aut in eorum aliquo, etiam ex parte, nobis collocanda, sed in ipsius Dei protectionem, auxiliumque totaliter referenda est: alioqui nos nulla vera securitas, sed illa Domini maledictio expectat, Maledictus homo, qui confidit in homine. Hanc veritatem summi momenti, quæ nempè summa nostra sapientia est, satis fusè monstravimus illo articulo 5. plurimis sacris testimoniiis clarissimis, quæ iteranda modò non sunt.

Hierem 17.

650. Porrò ex illa procedit humilitas Christiana, quæ fundatum virtutum omnium est, & timor ille sanctus, ac pavor omni securitate (ut Augustinus dixit) appetendus: ex hoc verò necessitas, & diligens studium orationis, à qua tota spes nostra, & securitas in agendo infallibilis Dei verbis, crebrisque promissionibus innixa, ut dicere cum Ambro. ad meliora compellit, aut melius cum Regio Propheta, Bonum mihi, quia Psalm. 118. humiliasti me, ut discam justificaciones tuas. Bonum mihi lex oris tui super millia auri, & argenti.

Aug. d.
Synbo. ad
Cathec. c. 4.

651. Hinc Augustinus supra sapienter adnotabat, hanc ipsam inveniendę veritatis difficultatem utilēm nobis esse ex piorum omnium consensu, Ne sit spes sibi quisque, aut homo alter alteri; sed Deus suis omnibus, in quo vera felicitas, & tota vita nostra consistit, absolutissimè Deo ipso attestante, Quarite Deum, & vivet anima vestra. Ex occasione quippe (ut Bernardus ajebat) frequentium necessitatū crebris necesse est impre- Psalm 68.
Bernar. li
deDiligen. c. 6.
ca-

cationibus Deum ab homine frequentari, frequentando gustari, gustando probari quām suavis est Dominus.

652. Utique ex cognitione summa ignorantiæ nostræ, ac propriæ infirmitatis, cum nos aliunde hostibus, laqueis, periculis, undique videamus circumdatos, non potest non oriri ingens solicitude, timorque pereundi: quapropter si nos ipsos nō despiciamus, & miserè perire nolimus, fieri nullo modo potest, ut ad Deum non confugiamus, clamantes cum Propheta, *Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.*

Psal. 142.

Psal. 17.

Psal. 118.

Deus meus, illumina tenebras meas, ne unquam obdormiam in morte. Incola ego sum in terra: non abscondas à me mandata tua.

653. Novimus autem Deum respicere orationem humilium, & non spernere precem eorum; sed esse paratissimum ad nos illuminandos, & adjuvandos, immò ad nos custodientes, tanquam pupillam oculi sui: quia sāpē id nobis pollicitus est, & ipium esse scimus infallibiliter, summè veracem, atque fidem in suis promissionibus adimplendis. Hinc spes nostra constans, ac firma, utpote verbis infallilibus, & infinita Dei bonitate subnixa: hinc tota securitas nostra, quia scimus etiam ipsum dixisse, *Non delinquent omnes, qui sperant in eo. Clamavit ad me, & ego exaudiui eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam, & glorificabo eum.* Et ore suo Dominus in Evangelio, *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vita.*

654. Cæterū nostra hæc confidentia, & securitas, timorem illumine nostra infirmitate moderatur quidem, ac temperat, ne nos nimium dejiciat, atque conturbet: eum tamen omnino non modò non expellit, immò non potest unquam sine illo subsistere; quia promissiones Dei, quibus innititur spes nostra, facta non sunt ab ipso, nisi ad humiles, parvulos, & trementes sermones ejus; his enim etiam plena Scriptura est: *Ten-*

simonum Domini fidele sapientiam prestant parvulis: Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos?

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: Confiteor tibi Pater, Psal. 18.
Domine cel i, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis: Discite à me, quia mitis sum, & humili corde, & invenietis requiem animabus vestris:

Alioquin (addit Bernardus) non requiem, sed laborem invenietis: Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pavet: quoniam ipse est spes ejus: Beatus homo, qui semper est pavidus: Psal. 66.
Homo sapiens in omnibus metuet: Qui timet Dominum, invenient judicium iustum, & justias quasi lumen accendent: & alia sine fine.

655. En quibus Deus veræ sapientiæ lumen, & gratiæ suæ auxiliū promittat: en quibus offerat protectionem suam, indèque veram securitatem, & requiem. Nulla igitur nobis spes non vana superesse potest non passim errandi, ac labendi, si non humiles corde, ac pavidi semper fuerimus; spes enim, quæ semper non sit conjuncta cum vera nostræ miseriæ cognitione, adeoque cum sancto pavore, & humili timore Dei, non spes vera, sed præsumptio vana, & perversa superbia est temeritate, & stultitia plena. Hæc vero non auxilium divinum, sed terriblem potius indignationem, & maledictionem meretur: sicut & viceversa misericordiam, & benedictionem suavissimam, qui humili cōfudit in solo Deo. Audi ipsum solemniter utrumque denuntiantem: *Hæc dicit Dominus: Maledictus homo, qui confidit in hominem, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus. Erit quasi mirice in deserto, & non videbit, cum venerit bonum.... Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.*

656. Quæ vero putas est benedictio, qua Deus humiles benedicit? Illa profectò, de qua Psalmista inquit,

Psal. 33.

Psal. 90.

Ioan. 8.

Psal. 93. quit, Benedictionem dabit Legislator. Hec autem benedictio quid tibi boni afferat, audi Bernardum graphicè exponentem: Benedictionem (inquit) dabit Legislator: quia qui dedit legem, dabit & benedictionem: hoc est, qui jussit humilitatem, perducet ad veritatem. Quis verò est hic Legislator, nisi dulcis, & rectus Dominus, qui legem dedit delinquentibus in via? In via quippe delinquent, qui veritatem derelinquent. Sed nunquid, vel sic à dulci Domino derelinquantur? Ipsi ergo dulcis, & rectus Dominus legem dat viam humilitatis, per quam redeant ad agnitionem veritatis. Dat occasionem recuperanda salutis, quia dulcis est: non tamen absque disciplina legis, quia rectus est.

657. En tibi viam rectam, ac facilem inveniendi moralem veritatem: ut non movearis ab iis, qui pali-
sim reperunt, ipsam per se non esse invenibilem, & ideo regulam honestatis præfigunt ex aequo, aut potius complectentem errores, dummodò tibi probabiles sint: cum quo tamen conciliant imperterritam, & omni prorsus timore vacuam conscientiam tuam securitatem, & pacem. Tu verò magis opta pacem Domini ajetis, Veritatem tantum, & pacem diligite: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. Eis verò, qui viam adeò dissimilem, immò & contrariam docere te volunt, reponito cum eodem Bernardo: Sine

Bern. in causa contendunt: non eis magis, quam Declamat. Christo credimus, nec omnino acquiescimus mendacem eum facere, qui promisit: Tantum humilis esto, & procul dubio veritatem invenies: nam procul dubio, Qui dedit legem, dabit & benedictionem: hoc est, qui jussit humilitatem, perducet ad veritatem.

658. Hac providentiâ Deo sane dignissimâ: & nobis perquam saluberrimâ, oportuit regi hominem, animal utique cōditione sua cæcum, infirmum, per omniaque miserrimum, quodque, ut Propheta compendio dixit, Universa vanitas est;

Psal. 38.

& simul (quod videatur incredibile) arrogatissimum, ac superbissimum: ut, vel ex summa sua miseria, disseret ad Deum confugere, tanquam ad unicum præsidium suum, humili, atque verissima cōfessione compertam suam infirmitatem, propriamque indigentiam agnoscent, totamque semper salutis suæ Deo tribuens gloriam, & laudem, ex corde eum. Propheta pronuntians, Mibi autem adhucere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Hoc frenum illud est suavisimum, ac utilissimum, de quo Dominus ipse per Isaïam, Laude (inquit) mea infrenabo te, ne interreas: nempe non minus ipsi Deo gloriosum, quam nobis penitus inexcusabile, si interire miserè nolumus, nec à superbia nostra præcipitari.

659. Propterea ipse, quantum in se est, & propter gloriam suam, & propter propriam nostram salutem, quam ardenter procurat, & amat, hoc nobis frenum nunquam laxabit, quia ex ineffabili misericordia sua nostrum interitum semper avertit: Sacrificium laudis honorifica-bit me (inquit): & illuc iter, quod ostendam illi salutare Dei. Nobis igitur suæ protectionis auxilium ea semper lege promittit, ut propriæ infirmitates nunquam immemores sic in ipso spem collocemus, ut de nobis semper timeamus. Porro, ut in sumam misericordiam ejus, & promissionum fidelitatem penitus infallibilem intendent, meritò debemus confidere, & in spem firmissimam erigi auxilii nobis nunquam non affuturi; ita dum nostram indispositionem, propriamque infirmitatem attendimus, fieri nequit, ut semper non paveamus, prout suprà Tridentinum ajebat.

660. Hanc Sanctorum scientiam in primis salutarem, quia quisquis caret, vanus est, ac stultus, verbo, & exemplo suo Regius Psaltes mirificè nos docet, ac frequentissimè: Qui tribulant me, exultabunt, simo-

Psal. 49.

Psal. 12.

tus

tus fuero: ego autem in misericordia tua speravi: Ego vero egenus, & pauper sum: Deus adjuva me &c. per quos, & similes clamores innumeros, quibus Psalmi divini pleni sunt, & clementia divina, & nostra infirmitatis admonemur, ut speremus simul, & timeamus: quorū alterutrum nec tutum, nec sufficiens; utrumque vero salus, & vera nostra securitas est.

En rerum connexionem, & ordinem: en totam nostri ædificii co paginem: en denique artificium, & mysterium sententiae nostræ.

§. XX.

*Ergo cavendum omnibus est à Jan-
senismo, & Probabilismo, &
media via omnino
renenda.*

661. *F*acessat ergo procul à nobis ultraque Recētiorum Theologia, Jansenistarum, & Probabilistarum, qui licet ex contrariis principiis, utrique tamen nimiam, atque præposteram securitatem intendent, totam adimunt nobis veram securitatem, totamque spem illius obtinendæ, cum viam unicam ad illam comparandam utrique pariter nobis occcludant.

Utique totam veram securitatem nostram in nullo alio posse consistere, quam in accessu ad Deum, & in spe divina protectionis, nemo pius negaverit, & abudè manet ostēsum. At totam spem nostram per accessum ad Deum utrique simul destruunt per extrema contraria, dum alii per nimium rigorem in desperationem impellunt, alii vero per nimiam laxitatem in vanam cōfidentiam præcipitant.

662. *Et vero Janseniani, cum exigant ubique ad honeste operandum judicium de honestate directum plusquam probabile, & non opinativum, sed absolute certum, & evidens (quod patet nobis non esse possibile, saltem ut plurimum, ac per-*

se loquendo), legem divinam faciūt observauim impossibilem; quod de nonnullis saltem Dei nostri præceptis ipsi (quæ hominum impudentia est) blasphemō ore non verentur facili. Deum igitur nobis iniquum, & crudelē comminiscuntur, in quo verè confidere non possimus; quis enim spem suam ponat in Deo, qui præcipit impossibilia sub pena damnationis æternæ?

663. Probabilistæ autem per oppositam viam, cum totam nostram securitatem in testimonium referant conscientiae nostræ, cui, etiam dum amplectitur, quod in honestum iudicat, aut judicare prudenter potest, adeò tamen intrepide fidendum docent, ut de nostra ignorantia, ne negligentia, ne quidem leviter formidare debeamus, totam pariter nobis spem præcidunt, qua Dei auxilium, & protectionem prudenter expectare possimus.

664. Sanè iis, qui non pavent, qui sua opera non verentur, qui cum meru, & tremore salutem suam non operantur, vera sapientiae lumen, & gratiae suæ auxilium, sine quo nemo potest spem veram habere assequendi moralem veritatem, nusquam Deus promisit, immò milles negavit se daturum: quin & ipsoz terribili maledictioni subjicit, ut porè non in Deo, sed in homine confidentes. Adeò verum est illud Magni Augustini effatum, *Multos impedit à firmate præsumptio firmitatis. Nemo enim erit à Deo firmus, nisi qui à se ipso se sentit infirmus.* Is vero, cuius firmitas non est à Deo, quò se magis reputat firmum, eò est periculosius, & insanabilius deceptus.

665. Nostra ergo Theologia inter extrema ista mediā viā procedit, quæ via unica salutis est, & utriusque erroris scopulos cautè devitat, atque prudenter, per spem veram, & sanctum Dei timorem: utrumque pariter complectendo in debito gradu, ac mensura; utrumque nanque pariter necessarium est ad veram nostram fe-

*Aug. li de
Ver. Do-
minali.*

Aug. in Sententia. 78. securitatem: *Sicut enim (ait Augustinus) præposta securitas in periculum impellit, ita ordinata solicitude securitatem parit.* Porro timere, & non sperare, via est damnatorum, ac perditionum: sperare, & nihil timere, Pharisæorum, ac superborum: time-re simul, & sperare, via humilium, atque justorum.

666. Nemo ergo in hac vita cōscientiæ sua securitatem querat, quæ humilem timorem, & moderatam solicitudinem auferat. Nemo de suis propriis operibus, quæ justa, ac laudabili sibi videantur, tutam se, ac felicem existimet, nec nimia unquam confidentiâ lâetur; hæc etenim securitas, hæc lâtitia, non est re vera secundum Deum, nec verè nos felices, ac tutos, sed verè potius miferos facit; nam ut recte Bernardus,

Bern. in Florib. cap. 147. *Nulla verior miseria, quam falsa lâtitia.*

667. Denique, ne te miserè fallat captiosum artificium Probabilissimi per privilegium securitatis perfecta, & beatissimam conscientiæ pacem conjunctam cum immodica indulgentia, & libertate tibi placendi, præter superius dicta satis illustria, nisi studiosè velis oculos claudere, eosve à lumine veritatis avertere, placuit ejusdem Bernardi verba, licet paulò fusiora, tibi subiecere, ut ab hoc vero Ecclesiæ Magistro planè, ac facile discas, quam debeas in hoc sæculo optare, ac quærere, conscientiæ tuæ pacem, & securitatem agendi.

Bern. ferm. 2. de S. An- dr. paulo ante fin. *Nos autem miserabiles (inquit) vicini tot serpentibus, & ignitis telis undique volantibus, injurientibus inimicis, nihilominus perniciofa securitate, & negligentia dormitamus: torpentes otio, vanitatibus, & scurritatibus indulgemus, tam pigræ ad spiritualia exercitia, ac si jam pax sit, & securitas, & non sit militia vita hominis super terram. Hoc est (dico vobis charissimi), quod me vehementius erret, quod omnino timoris gladio transverberat animam meam: quod inter tanta pericula minus timorati, mi-*

nus exercitati, minuſ, quam neceſſe sit, solliciti videamur. Siquidem unum è duobus hec ipsa negligentia nostra probat: aut omnino trahitos nos hostiis, & nescire: aut si inter conservamur, ei, qui tuetur nos, ingratos nimium inveniri. Quorum utrumque quid periculi habeat, satis manifestum est. Propterea obsecro vos, dilectissimi, ipsa nos excitet hostium malitia per vigil, & instantia eorum maligna, quam tam seduli, tam solliciti sunt in nostram perditionem, nos quoque sollicitos faciat, & circumspectos, ut in timore, & tremore nostram ipsorum salutem operemur. Ecce in Cruce salus nostra &c.

668. Plaudant igitur sibi, & Reflexiſmi ſui mysterio, quantum volunt, moderni Probabiliftæ, inter quos maximè Lydium Lapidarium, Religioſiſſimam ſuam ſententiam, ut prudentiſſimam, ac tutiſſimam, ſuper aſtra ipſa efferentem; noſtramque ut temerariam, & periculofuſiſimam, accusantem, legerē ſineriſu vix poſſum: plaudant, inquam, ſi libeat, & quanquam libeat, artificiæ Theologiæ ſuæ, & certitudinem, etiam metaphyſicam, nunquam peccandi in praxi ullius opinionis benignæ, etiam minuſ probabilis, etiam falſæ, & reipsa, & in mente operantis ipſius, verbis glorioſis pollicean- tur, ac prædicent, & (quod dolendum magis) multis perſuadeant.

669. Nos profectò cum SS. Ecclesiæ Patribus, veris noſtre vitæ Doctribus, apud quos hanc Theologiam nusquam invenimus, ſed extre- mè potius contrariam, novam, hanc viam tantæ ſecuritatis, ac certitudinis in agendo, libenter præterimus, ac fugimus; neque pacem optamus, aut certitudinem, quæ nos avertat à via veritatis. Hanc ſi ſemper teneamus, tuti ſumus: ſi verò deſeramus aliquando, tutos noſ repu- tabimus, ſed non erimus. Veritas au- tem docet, *Servite Domino in timore, Psalm. 28.* & exultate ei cum tremore; *Beatus ho- mo, qui ſemper eſt pavidus.*

Q̄ P̄ En

670. En lætitiam non sicutam :
en veram beatitudinem , quam ab-
scondisse Deum dixit Propheta non
sine admiratione, *Quam magna mul-
titudo dulcedinis tue, Domine, quam
abscondisti timentibus te !* quia scili-
cet non patet oculis carnis, ideo fu-
gientis à via ista, quod ipsius dulce-

dinem percipere non valeat . Porro ,
ut inquit Apostolus , *Animalis homo
non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.*
1. Ad Corin. 2.
Verum , si vere sapimus , veramque
optamus securitatem , & pacem , *spi-
ritu ambulare debemus , nec desideria-
carnis perficere , ut idem nos Apo-
lus docet .*
Ex Epist. ad Galatas.

C O N C L U S I O .

INjuriam tibi Lector, irrogare me
crederem , (licet is olim fueris ,
quem meminimus,) si diutius te mor-
randum putarem . Puto dicta suffi-
cient , & abundabunt , ut vel persua-
sus firmiter maneas de benigna sen-
tentiae falsitate , vel saltem ut folici-
tus non mediocriter de veritate tan-
ti momenti sincerissime investigan-
da, lectionem libri nostri, quem cæ-
cus percutristi , jam expeditis oculis
repetas. Id dum effecero , non modò
nihil verear , ne non Probabilissimum
constantissimè damnes; verum etiam
ne non , & doleas nimium , & mire-
ris magnopore , quod illum aliquan-
do probaveris.

Hæc sunt , DOMINE JESU
CHRISTE , quæ te donante, pecca-
torum meorum licet tenebris repug-
nantibus , de luce tua capere potui.
Sententiam veram, adeoque tuam ,
quin, te dante, docuerim , dubitare
non possum . Doctrinæ veræ tuæ
multa ex meo irrepsisse ineptè ni-

mis , importunè , imprudenter , &
(quod dolendum magis) falso for-
talsè dicta, non dubitate , sed præsum-
mere debeo. Probabilista omnes (tu
nosti Domine) sincerissime amo.
Probabilissimum vehementer odi , &
ut oderint omnes impense opto , &
te adjuvante , semper pro viribus cu-
rabo, quia te illum odisse certò novi.
Erroris infestari tantummodò , no
noceant animabus innumeris pre-
tiosò tuo Sanguine redemptis, inten-
tio mea extitit . Ab scopo fortalsè
haud parum aberraverim, nimis cre-
dibile mihi est . Strenuè , ac fortiter
pugnandum fuit , si spei victoræ re-
nuntiare non vellem, multis strenuis
contra fortissimè pugnantibus . Fa-
cile fuerit jaculum validè in erro-
rem contortum contra intentionem
meam ad errantem pertingere . Ho-
mo sum miser , ac nimis homo , &
Ignorans egressum , & introitum . Tu
Reg. 3.
verò, Domine, propter nomen tuum
ignorantias meas misereberis .

F I N I S .

IN-